

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvae Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiæ, MDLXXXIX

Liber II.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-496](#)

C. CORNELII TACITI

AB EXCESSV DIVI AVGUSTI

ANNALIVM LIB. II.

BREVIARIUM LIBRI.

MOTVS aliqui in Oriente. Vonones Parthorum rex solio & solo suo ab Artabano pellitur: & ad Armenios profugus, ab his in regnum accipitur. Quo eodem mox demouetur à Silano Praeside Syrie; ob metum & Artabani minas. At Tiberius, specie moti Orientis, Germanicum à legionibus suetis abstrahit. cui paret ille, sed lente. Prius enim Germaniam ingreditur, & fabricata in genti classe, exercitum Oceano ad Amisam flumen vechit. Illic Angriuarios Stertinio duce populatur & sternit. mox Cheruscos & Arminium genti prælio vincit. multumq; gloriae partum, nisi in regressu fortuita clades eam obliterasset. Nauium enim hominumque maximam partem in Oceano amisit, vi tempestatis & imperitiâ eius maris. Interea Roma vir nobilis Libo Drusus studi rerum nouarum defertur. accusatur in Senatu, & parte aliquâ conuincitur. Tiberium infensum expertus, & venia nulla spe, gladio incubuit. M. Hortali preces (nepos is Hortensis) in manifesta paupertate, spretæ à Principe. Clemens Postumi Agrippa seruus, domino inzterfecto, faciem & nomen eius mentitur. res Romanas turbat. occultè conscius & adiutores multos habet. operâ tamen & ingenio Sallusti Crispis sine motu capit, & Romam perducitur. Sub id tempus Germanicus de Cattis, Cheruscis, aliisq; gentibus triumphat. Archelaus Cappadocum rex in urbem accitus, & indignè habitus, fato moritur. Regnum eius in prouinciam redactum. Germanico Oriens permisus, cum maiore, quoquò adisset, imperio: Cn. Pisoni Syria, cum occultis (ut creditur) in Germanicum mandatis. Drusus in Illyricum it, dux contra Germanos. qui tamen inter se discordes, otium & securitatem Romanis fecere. Cherisci duce Arminio, potentem & veterem regem Marabodum, magno nec in cruento prælio vincunt. In Asiam duodecim celebres urbes terra motu collapso, aut haustae sunt. Tacfarinas in Africâ bellum sive latrocinium exercet. idq; à Furiô Proconsule statim repressum. Germanicus in Armeniam venit: regem Zenonem, amoto Vonone, volentibus iis imponit. Drusus Germanos ad discordias inlicit. Marabodus vi Catualda regno pulsus in Italiam venit, & Rauenna per duodeviginti annos egit. Idem Catualda mox casus, qui Forum Iulium missus. Rhescuporis Thracum rex, operâ Pomponij Flacci in vinccladatur: Romam perducitur. Germanicus Ægyptum lustrat. reuersus inimicitias cum Pisoni exerceat, & denunciat. sed paullo post morbo corruptus, cum ingenti gentium omnium luctu, Antiochia extinguitur. Veneni à Pisoni dati suspicio erat. qui conatus armis Syriam repetere, à Sentio aliisq; Germanici amicis impeditur. Honores multi Germanico mortuo Roma decreti. Sanctiones contra muliebrem impudicitiam. Virgo Vestalis capta. Arminius in Germania dolose casus. Hæc gesta annis quattuor,

T. STATILIO SISENNA TAVRO, ET L. SCRIBONIO LIBONE.

C. CÆCILIO RVFO, ET L. POMPONIO FLACCO.

COSS, TIBERIO CÆSARE AVG. III. ET GERMANICO CÆSARE. II.

M. IVNIO SILANO, ET C. NORBANO FLACCO.

SISENNA Statilio Tavro, L. Libone coss. mota Orientis regna, prouinciaeque Romanæ; initio apud Parthos orto, qui petitum Româ, acceptumque regem, quamvis gentis Arsacidarum, ut externum aspernabantur. Is fuit Vonones, obses Augusto datus à Phrahate. Nam Phrahates quamquam depulisset exercitus, ducesque Romanos, cuncta venerantium officia ad Augustum verterat; partemq; prolis, firmandæ amicitie, misserat, haut perinde nostri metu, quam fidei popularium diffisus. Post finem Phrahatis & sequentium regum, ob internas cædes, venere in urbem legati à primoribus Parthis, qui Vononem vetustissimum liberorum eius accirent. Magnificum id sibi credidit Cæsar, auxitque opibus. Et accepere barbari lætantes, ut fermè ad noua imperia. Mox subit pudor, degenerauisse Parthos, petitum alio ex orbe regem, hostium artibus infectum. iam inter prouincias Romanas

*Causa &
initia belli
Parthici.*

A. V. C.

Declix.

Phrahates

rex, Augusto

amicis.

*Eius filius
Vonones a
Tiberio in re-*

gnum missus.

*Qui non ait
gratus:*

Romanas

C. CORNELII TACITI

24 Romanas solium Arsacidarum haberi, darique. *Ubi illam gloriam trucidatum Crassum, exturbantium Antonium, si mancipium Caesaris, tot per annos seruitutem perpeccum, Parthis imperiet?* Accendebat deditantes & ipse, diuersus à maiorum institutis, raro venatu, segni equorum curâ, quoties per vrbes incederet lecticæ gestamine, fastuque erga patrias epulas. irridebantur & Græci comites, ac vilissima vtes filium anulo clausa. sed prompti aditus, obuia comitas, ignotæ Parthis virtutes, noua virtus; & quia ipsorum majoribus aliena, perinde odium prauis & honestis. Igitur Artabanus Arsacidarum è sanguine, apud Dahas adultus excitur; primoque congressu fusus, reparat vires, regnoque potitur. Vito Vononi perfugium Armenia fuit, vacua tunc, interque Parthorum & Romanas opes infida, ob scelus Antonij: qui Artausden regem Armeniorum specie amicitiae inlectum, dein catenis oneratum, postremò interfecerat. Eius filius Artaxias, memoriâ patris nobis infensus, Arsacidarum vi seque regnumq. tutatus est. occiso Artaxiâ per dolum propinquorum, datus à Cæsare Armeniis Tigranes, deductusque in regnum à Tiberio Nerone. Nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis eius, quamquam sociatis more externo in matrimonium regnumque. dein iussu Augusti impositus Artausdes, & non sine clade nostrâ deiectus. Tum C. Cæsar componendæ Armeniæ diligitur. Is Ariobarzanem origine Medium, ob insignem corporis formam, & præclarum animum, volentibus Armeniis præfecit. Ariobarzane morte fortuitâ absunto, stirpem eius haut tolerauere: tentatoque feminæ imperio, cui nomen Erato, eaque breui pulsâ, incerti solutiique, & magis sine domino, quam in libertate, profugum Vononem in regnum accipiunt. Sed ubi minitari Artabanus, & paruim subsidij in Armeniis, vel si nostrâ vi defenderetur, bellum aduersus Parthos sumendum erat: rector Syriæ Creticus Silanus excitum custodiâ circumdat, manente luxu & regio nomine. quod ludibrium ut effugere agitauerit Vonones, in loco reddemus. Ceterum Tiberio haut ingratum accidit, turbari res Orientis, vt eâ specie Germanicum suetis legionibus abstraheret, nouisque prouinciis impositu, dolo simul & casibus obiectaret. At ille quanto acriora in eum studia militum, & auersa patrui voluntas, celerandæ victoriae inten-
tior, tractare præliorum vias, & quæ sibi tertium iam annum belligant
sæua vel prospera evenerint. fundi Germanos acie, & iustis locis, iuuari siluis, paludibus, breui æstate, & præmaturâ hieme: suum militem, haut perinde vulneribus, quam spatiis itinerum, damno armorum adfici: fessas Gallias ministrandis equis: longum impedimentorum agmen, opportunum ad insidias, defensantibus iniquum. at si mare intretur, promptam ipsis possessionem, & hostibus ignotam: simul bellum maturius incipi, legionesq. & comedatus pariter vehi: integrum equitæ, equosque, per ora & alueos fluminum mediâ in Germaniâ fore. Igitur huc intendit, missis ad census Galliarum, P. Vitellio & * Cantio. Silius, & Anteius, & Cæcina fabricandæ classi præponuntur. Mille naues sufficere visæ, properataeque. aliae breues, angustâ puppi proraque, & lato vtero, quo facilis fluctus tolerarent: quædam, planæ carinis, ut sine noxâ siderent: plures, appositis vtrimeque gubernaculis, conuerso ut repente remigio, * hinc vel illinc adpellerent: multæ pontibus stratæ, super quas tormenta veherentur, simul aptæ ferendis equis, aut comedatui, velis habiles, citæ remis, augebantur alacritate militum in speciem ac terrorem. Insula Batauorum in quam conuenirent prædicta, ob faciles adpulsus, accipendiisque copiis, & transmittendum ad bellum opportuna. Nam Rhenus uno alueo cōtinuus, aut modicas insulas circumueniens, apud principium

Et ab Artabanus mox deicitur.

*Profugus in Armeniam abit.
In qua varia mutatio regum:*

Tigranes imponitur:

Iam Vonones.

Sed metu Parthorum removetur:

His cauiss in Orientem Germanicus destinatur.

** interior.
cid. Mobi.*

Sed ille in Germanos bellum malle.

*Igitur nouis ratione, & mari eos aggreditur.
* Scantio.*

Classe mille nauium.

** huc vel il-*

luc

Quæ in portuosa Bataxiā conuenientur.

ETIPILO.

principium agri Bataui, velut in duos amnes diuiditur, seruatque nomen & violentiam cursus, quæ Germaniam præuehitur, donec Oceano misceatur: ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verso cognomēto Vahalein accolæ dicunt: mox id quoque vocabulum mutat Mosâ flumine, eiusque immenso ore eundem in Oceanum effunditur. Sed Cæsar, dum adiguntur naues, Silium legatum cum expeditâ manu inruptionem in Chattos facere iubet. ipse, audito castellum Lupiæ flumini adpositum ob sideri, sex legiones eò duxit. neq. Silio ob subitos imbris aliud actum, quam ut modicam prædam, & Arpi principis Chattorum coniugem, filiamq. raperet. Neque Cæsari copiam pugnæ obfessores fecere, ad famam aduentus eius dilapsi tuiuolum tamen nuper Varianis legionibus structum, & veterem aram Druso Ara Drusi. tam disiecerant. Restiruit aram, honoriique patris princeps ipse cum legionibus decucurrit. Tumulum iterare haut visum, & cuncta inter castellum, Alisonein, ac Rhenum nouis limitibus, aggeribusq. permunita. Iamq. classis aduenerat, cum præmisso coineatu, & distributis in legiones ac socios in aubus, fossam, cui Drusianæ nomen, ingressus, precatusque Drusum patrem, ut se eadem ausum, libens placatusque exemplo ac memoriâ consiliorum atque operum iuuaret: lacus inde & Oceanum usque ad Amisiam flumen secundâ nauigatione peruehitur. classis Amisiæ relicta, læuo amne erratum que in eo, quod non subuexit, transposuit militem dextras in terras iturum. ita plures dies efficiendis pontibus absunti. Et eques quidem ac legiones prima æstuaria, non dum ad crescente vndâ, intrepidi transiere: postremum auxiliorum agmen, Batauique in parte eâ, dum insultant aquis artemq. nandi ostentant, turbati, & quidam hausti sunt. Metanti castra Cæsari Angruariorum defectio à tergo nuntiatur. Missus illico Stertinius cum equite & armaturâ leui, igne & cædibus perfidiam vltus est. flumen Visurgis Romanos Cheruscosque interfluebat. eius in ripâ cum ceteris primoribus Arminius adstitit, quæsitoque an Cæsar venisset, postquam adesse responsum est, ut liceret cum fratre conloqui orauit. Erat is in exercitu cognomento Flavius, insignis fide, & amissio per vulnus oculi paucis ante annis, duce Tiberto. tum permisum progressusq. salutatur ab Arminio. qui amotis stiparori bus, vt sagittarij nostrâ pro ripâ dispositi abscederent, postulat; & postquam digressi, vnde ea deformitas oris interrogat fratrem. illo locum, & prælium referente, quodnam præmium receperisset exquirit. Flavius aucta stipendia, torquem, & coronam, aliaque militaria dona memorat, inidente Arminio vilia seruitij pretia. Exin diuersi ordiuntur: hic magnitudinem Romanam, opes Cæsaris, & victis graues poenas, in ditionem venienti paratam clementiam, neque coniugem & filium eius hostiliter haberi. Ille fas patriæ libertatem autam, penetratis Germaniæ deos, matrem precum sociam. ne propinquorū & ad finium, deniq. gentis suæ desertor & proditor, quam imperator esse mallet. Paulatim inde ad iurgia prolapsi, quo minus pugnâ conferent, ne flumine quidem interiecto cohibeantur: ni Stertinius adcurrentes, plenum iræ, armaque & equum poscentem Flavium attinuerit. cernebatur contrâ minitabundus Arminius, præliumque dehunc tians: nam pleraque latino sermone interiaciebat, vt qui Romanis in castris ductor populariū meruisset. Postero die, Germanorū acies trans Visurgim stetit. Cæsar, nisi pontibus præsidiisq. impositis, dare in discriminem legiones haut imperatoriū ratu, equitem vado tramittit. præfuere Stertinius, & è numero primipilarium Æmilius, distantibus locis inuencti, ut hostē diducerent. quæ celerrimus amnis, Carioualda dux Batauorum erupit. eum Cherusci fugam simulantes,

Interā pro-
ludia quæda
belli, in
Chattos.

Festæ Dru-
sanæ copia
transvectæ.

Ad Amisiā
vuentum.

Batauina-
tatores.

Angruarij
deficiunt,
sed reno-
tar.

Arminij col-
loquium cum
fratre Fla-
vio.

Quod in iur-
gia & panè
pugnâ de-
sit.

Arminius
latine sciens.

Flumen Ro-
mani trans-
eunt:

Cum iis Ba-
tani strenue
sed parum
felicitate.

in planitiem saltibus circumiectam traxere: dein coorti, & vndique effusi
trudunt aduersos, instant cedentibus, collectosque in orbem, pars congressi,
quidam eminus proturbant. Carioualda, diu sustentata hostium saevitiam,
hortatus suos ut ingruentes cateruas globo frangerent, atque ipse in densissi-
mos intrupens, congestis telis & suffosso equo labitur, ac multi nobilium
circum, ceteros vis sua, aut equites cum Stertinio Æmilioque subuenientes,
periculo exemete. Cæsar transgressus Visurgim, indicio perfugæ cognoscit,
dilectum ab Arminio locum pugnae, conuenisse & alias nationes in siluam
Herculi sacram, ausurosque nocturnam castrorum oppugnationem. habita
indici fides, & cernebantur ignes, suggestisque propriis speculatoris audiri
fremitum equoru, immensiisque, & inconditi agminis murmur attulere. Igi-
tur propinquò summæ rei discrimine, explorando militum animos ratus,
quonam id modo incorruptum fore, secum agitabat. Tribunos & centu-
riones læta saepius, quam comperta nuntiare; libertorum seruilia ingenia;
amicis inesse adulationem: si concio vocetur, illuc quoque, quæ pauci inci-
piant, reliquos adstrepere. penitus noscendas mentes, cum secreti & incusto-
diti, inter militaris cibos, spem aut metum proferrent. Nocte coptâ, egressus
augurali, per occulta & vigilibus ignara, comite uno, cōiectus humeros feri-
nâ pelle, adit castrorū vias, adsistit tabernaculis, fruiturq. famâ sui: cum hiç
nobilitatem ducis, decorem aliis, plurimi patientiam, comitatem, per seria
periogos eundem animum, laudibus ferrent: reddendamq. gratiam in acie
faterentur: simul perfidos & ruptores pacis, vltioni & gloriæ mactandos. In-
ter quæ unus hostium latinæ linguæ sciens, acto ad vallū equo, voce magnâ,
coniuges, & agros, & stipendijs indies, donec bellaretur, sestertios centenos, si
qui trans fugisset, Arminij nomine pollicetur. Incendit ea contumelia legio-
num iras. veniret dies, daretur pugna: sumtum militem Germanorum
agros, tracturum coniuges: accipere omen, & matrimonia ac pecunias ho-
stium prædæ destinare. Tertia fermè vigilia, adsultatum est castris, sine con-
iectu teli: postquam crebras pro munimentis cohortes, & nihil remissum
sensere. Nox eadem lætam Germanico quietem tulit, videntque se opera-
tum, & sanguine sacro respersa prætextâ, pulchriorem aliam manibus auiae
Augustæ accepisse. Auctus omnia, addicentibus auspiciis, vocat concioneim,
& quæ sapientiâ præuisa aptaque imminenti pugnae differit. Non campos mo-
do militi Romano ad prælum bonos, sed si ratio ad sit, silvas & saltus. nec enim immensa barba-
rorum scuta, enormis hastas, inter truncos arborum, & enata humo virgulta, perinde haberi
quam pila, & gladios, & hærentia corpori tegmina. densarent ictus, ora mucronibus quere-
rent: non loricam Germano, non galeam: ne scuta quidem ferro, neruoue firmata, sed viminum
textus, vel tenuis & fucatas colore tabulas. primam vt cunque aciem hastatam; ceteris, præusta
aut breuia tela. iam corpus, vt visu toruum, & ad breuem impetum validum, sic nullâ vulne-
rum patientia, sine pudore flagitijs, sine curâ ducum, abire, fugere: pauidos aduersis, inter secun-
da, non diuini, non humani iuris memores. Si tadio viarum ac maris finem cupiant, hac acie pa-
rari. propiorem iam Albitum, quam Rhenum: neque bellum vltra, modù se patris, patruique vesti-
gia prementem, iisdem in terris victorem sisterent. Orationem ducis secutus militum
ardor: signumque pugnae datum. Nec Arminius, aut ceteri Germanorū pro-
ceres omittebant suos quisq. testari. Hos esse Romanos Variani exercitus fugacissimos,
qui ne bellum tolerarent, seditionem induerint: quorum pars onusta vulneribus tergum, pars flu-
etibus & procellis fractos artus, infensis rursum hostibus, aduersis * oditis obiiciat, nullâ boni spe.
classem quippe & anima Oceani quaesita, ne quis venientibus occurreret, ne pulsos premeret: sed
vbi miscuerint manus, inane ventorum rororumque subsidium, meminissent modò auari-
tiae, crudelitatis, superbiae: aliud sibi reliquum quam tenere libertatem, aut mori ante seruitum?

Sic ac-

*Carioualda
dux eorum
aliuj cas.**Silua Hercu-
lis.**Germanicus
animos milie-
tum enclite
tentat.**Repperit vo-
lentes in se-
& in pugna.**Arminius
præmium de-
fectionis pro-
nuntiari in-
bet:**Castra etiā
noctu tentat:
vtrumque
frustra.**In somno
felix onus
Germanico.**Consilium
& ratio ex-
ponitur fu-
tura pugna.**Germanorū
arma parum
firmata.**Ipsi ferocio-
res, quam
fortiores.**Arminius
& suis ani-
mat:**Romanos de-
primi.**In ipsa au-
diencia meritis
incusat.*** an aliud,*

Sic accensos & prælium poscentes in campum, cui Idistauiso homen deducunt. is medius inter Visurgim & colles, vt ripæ fluminis cedunt, aut prominentia montium resistunt, inæqualiter sinuatur. ponè tergum insurgebat silua, editis in altum ramis, & purâ humo inter arborum trunks. campum & prima siluarum, barbara acies tenuit: soli Cherusci iuga insedere, vt proliantibus Romanis desuper incurrent. Noster exercitus sic incessit. auxiliates Galli, Germani q. in fronte: post quos pedites sagittarij: dein quatuor legiones, & cum duabus prætoriis cohortibus, ac dilecto equite Cæsar: exin totidem aliæ legiones, & leuis armatura cum equite sagittario, ceteræque sociorum cohortes. Intentus paratusque miles, vt ordo agminis, in aciem^{*} adfisteret. Visis Cherusciorū cateruis, quæ per ferociam proruperant: validissimos equitum incurrere latus; Stertinum cum ceteris turmis circumgredi, terga que inuadere iubet, ipse in tempore adfuturus. Interea pulcherrimum augurium, octo aquilæ petere siluas, & intrare visæ, Imperatorem aduertere. exclamat, Irent, sequentur Romanas aues, propria legionum numina. simul pedestris acies infertur, & præmissus eques, postremos ac latera impulit. mirumque dictu, duo hostium agmina diuersâ fugâ, qui siluam tenuerant in aperita, qui campis adfiterant, in siluam ruebant. medij inter hos Cherusci, collibus detrucebantur, inter quos insignis Arminius manu, voce, vulnere, sustentabat pugnam. Incubueratq. sagittariis, illâ rupturus, ni Rætorum Min delicorumque & Gallicæ cohortes signa obiecissent, nisu tamen corporis, & impetu equi peruersit, oblitus faciem suo cruro ne nosceretur. quidam agnatum à Chaucis inter auxilia Romana agentibus, emissumque tradidérunt. Virtus seu fraus eadem, Inguiomero effugium dedit. ceteri passim trucidati. & plerosq. tranare Visurgim conantes, iniecta tela aut vis fluminis, postremò moles ruentum, & incidentes ripæ, operuere. quidam turpi fugâ in summa arborum nisi, ramisque se occultantes, admotis sagittariis perludibrium fugebantur: alios prorutæ arbores adfixere. Magna ea victoria, neque cruenta nobis fuit. Quintâ ab horâ diei ad nocte cæsi hostes, decē milia passuum cadaueribus atque armis oppleuere: repertis inter spolia eorū catenis, quas in Romanos, vt non dubio euentu, portauerant. Miles in loco prælij, Tiberium imperatorem salutauit, struxitque aggerem & in modum trophæorum arma, subscriptis victarum gentium nominibus, imposuit. Haut perinde Germanos vulnera, luctus, excidia, quam ea species dolore & irâ adfecit. qui modò abire sedibus, trans Albim concedere parabant, pugnam volunt, arma rapiunt: plebes, primores, iuuentus, senes, agmen Romanum repellè incurvant, turbant. postremò diligunt locum, flumine & siluis clausum, artâ intus planicie, & humidâ: siluas quoque profunda palus ambibat, nisi quod latus vnum Angriuarij lato aggere extulerant, quo à Cheruscis dirimerentur. hîc pedes adstitit, equitem propinquis lucis texere, vt ingressis siluam legionibus à tergo foret. Nihil ex ijs Cæsari incognitum: confilia, locos, promta, occulta nouerat, astisque hostium in perniciem ipsis vertebat. Seio Tuberoni legato tradit equitem, campumque. peditum aciem ita instruxit, vt pars æquor in siluam aditu incederet, pars obiectum aggerem enteretur. quod arduum, sibi; cetera legatis permisit. quibus plana euenerant, facile intrupere: quis impugnandus agger, vt si murum succederent, grauibus superne iectibus cōflictabantur. Sensit dux imparem coenitus pugnam, remotisque paulum legionibus, funditores libratoresque excutere tela, & proturbare hostem iubet. missæ è torsuentis hastæ, quantoq. conspicui. magis propugnatores, tantò pluribus vulneribus deiecti. Primus Cæsar cum prætoriis co-

Loci descri-
ptio, ubi pu-
gna.

Ordo & dis-
positio utrum
que acierum.

Pugna com-
mittitur:
* adfisteret.

Quam foli-
com Romani
nis aquile
prodicunt.

Vincuntur-
que Germani:
Nec virtus
Arminio, nisi
ad effugium,
profuit.

Idem Ingui-
omero.

Tropaeum
Romani in
loco excitant.

Quæ concur-
milia Ger-
mani accen-
si: 200000.

Ierumque
al pugnam
centum.

Quæ acris &
ambigua:

toriis cohortibus, capto vallo, dedit impetum in silvas. conlato illic gradu certatumq. hostem à tergo palus, Romanos flumen aut montes cludebant. vtrisque necessitas in loco, spes in virtute, salus ex victoriâ. Nec minor Germanis animus, sed genere pugnæ & armorū superabantur: cùm ingens multitudo, artis locis, prælongas hastas non protenderet, non colligeret, neque adfultibus & velocitate corporum vteretur, coacta stabile ad pœlium: contrâ miles, cui scutum pectori adpresso, & insidens capulo manus, latos barbarorum artus, nuda ora foderet, viamque strage hostium aperiret. impromto iam Arminio, ob continua pericula, siue illum recens acceptum vulnus tardauerat. Quin & Inguioimerum totâ volitantem acie, fortuna magis quam virtus deserebat. & Germanicus quò magis adgnosceretur, detraxerat tegimen capiti, orabatq. insisterent cædibus, nil opus captiuis, solam internicionem gentis finem bello fore. Iamq. sero diei subducit ex acie legionem faciendis castris, ceteræ ad noctem cruore hostium satiatæ sunt. equites ambiguè certauère. Laudatis pro cōcione victoribus Cæsar, congeriem armorum struxit, superbo cum titulo, DE BELLATIS INTER

Romanis
mentis
memoria
victoribus.

Monumen-
tum & titu-
lus rerum ma-
gnificis.

Miles ple-
rusque clas-
se reducitur:

Cum clade,
& pane exi-
stio:

Ita Oceanus
intumuit.

Eius tempe-
statis pul-
chras species.
* nantes

* enī
Germanicus
in Chaneos
reicitur.

Seruati &
alij quidam,
sed pauci.

RHENVM ALBIMQVE NATIONIBVS EXERCITVM TIBERII CÆSARIS EA MONIMENTA MARTI ET IOVI ET AVGVSTO SACRAVISSE. de se nihil addidit, metu inuidiæ, an ratus cōscientiam facti satis esse. Mox bellum in Angriuarios Stertinio mandat, ni dedicationem properauissent. atque illi supplices, nihil abnuendo, veniam omnium accepere. Sed æstate iam adultâ, legionum aliæ itinere terrestri in hibernacula remissæ, plures Cæsar classi impositas per flumen Amisiam Oceano inuexit. Ac primò placidum æquor mille nauium remis strepere, aut velis impelli: mox atro nubium globo effusa grando: simul variis vndique procellis, incerti fluctus prospectum adimere, regimen impedire: milesq. pauidus, & casuum maris ignarus, dum turbat nautas, vel intempestiuè iuuat, officia prudentium corrumpebat. omne dehinc cælum, & mare omne in austrum cessit, qui tumidis Germaniae terris, profundis amnibus, immenso nubium tractu validus, & rigore vicini septentrionis horridior, rapuit disiecitq. naues in aperta Oceani, aut insulas saxis abruptas, vel per occulta vada infestas. quibus paulum ægreque vitatis postquam mutabat æstu, codem quo ventus ferebat; non adhærere anchoris, non exhaustire iſtrumentis vndas poterant. equi, iumenta, sarcinæ, etiam arma præcipitantur, quò leuarentur aluei * manentes per latera, & fluctu super vrgente. Quanto violentior cetero mari Oceanus, & truculentia cæli præstat Germania, tantum illa clades nouitate & magnitudine excessit, hostilibus circum litoribus, aut ita vasto & profundo, vt credatur nouissimum ac sine terris mare. pars nauium haustæ sunt, plures, apud insulas longius sitas eiectæ: milesq. nullo illic hominum cultu, fame absumptus, nisi quos corpora equorum codem * elisa tolerauerant. sola Germanici triremis Chaucorum terram adpulit, quem per omnes illos dies noctesque apud scopulos & prominentis oras, cùm se tanti exitij reum clamitaret, vix cohibus amici, quo minus eodem mari oppeteret. Tandem relabente æstu, & secundante vento, claudæ naues, raro remigio, aut intentis vestibus, & quædam à validioribus tractæ, reuertere: quas raptim refectas misit, vt scrutarentur insulas. collecti è curâ plerique, multos Angriuarij nuper in fidem accepti, redemptos ab interioribus reddidere. quidam in Britanniam rapti, & remissi à regulis. Ut quis ex longinquo reuenerat, miracula narrabant, vim turbinum, & inauditas volucres, monstra maris, ambiguas hominum & beluarum formas;

formas: visa, siue ex metu credita. Sed fama classis amissæ, ut Germanos ad spem belli, ita Cæsarem ad coercendum erexit. C. Silio cum triginta peditum, tribus equitum millibus ire in Chattos imperat: ipse maioribus copiis Marsos irrumpit: quorum dux Malouendus nuper in ditionem acceptus, propinquo loco defossam Varianæ legionis aquilam modico præsidio seruari indicat. Missa extemplò manus, quæ hostem à fronte eliceret, alij qui terga circumgresli recluderent humum. & utrisque adfuit fortuna. eo promptior Cæsar pergit introrsus, populatur, exscindit non ausum congregati hostem: aut sicubi restiterat, statim pulsum, nec unquam magis, ut ex captiuis cognitum est, pauentem. Quippe inuictos & nullis casibus superabiles Romanos prædicabant, qui perditæ classe, amissis armis, post constrata equorum virorumque corporibus litora, eadem virtute, pari ferociâ, & veluti aucti numero inrupissent. Reductus inde in * Hiona miles, latus animi, quod aduersa maris, expeditione prosperâ pensauisset. addidit munificientiam Cæsar, quantum quis damni professus erat exsoluendo. Nec dubium habebatur, labare hostes, petendæque pacis consilia sumere, & si proxima æstas adiiceretur, posse bellum patrari: sed crebris epistolis Tiberius monebat, rediret ad decretum triumphum. satis iam eventuum, satis casuum: prospera illi & magna prælia: eorum quoque meminisset, quæ venti & fluctus, nulla ducis culpa, grauia tamen & seu damna intulissent. se nouies à diu Augusto in Germaniam missum, plura consilio quam vi perfecisse. sic Sugambros in ditionem acceptos, sic Sueuos, regemque Maroboduum pace obstrictum. posse & Cheruscos, ceterasque rebellium gentes, quando Romanae vltioni consultum est, internis discordiis relinquendi. Precante Germanico annum efficiens cœptis, acrius modestiam eius adgreditur, alterum consulatum offerendo, cuius munia præsens obiret. simul adnectebat, si foret adhuc bellandum, relinquere materiem Drusi fratri gloriae, qui nullo tum alio hoste, non nisi apud Germanias adsequi nomen imperatorium, & * deportare laudem posset. Haut contatus est ultra Germanicus, quamquam fangi ea, seque per inuidiam parto iam decori abstrahi intelligeret. Sub idem tempus, è familiâ Scriboniorum Libo Drusus defertus moliri res nouas. Eius negotij initium, ordinem, finem curatius differam; quia tum primùm reperta sunt, quæ per tot annos Remp. exedere. Firmius Catus Senator, ex intimâ Libonis amicitia, iuuem improuidum & facilem inanibus, ad Chaldæorum promissa, Magorum sacra, somniorum etiam interpretes impulit: dum prauum Pompeium, amitam Scriboniam, quæ quondam Augusti coniunx fuerat, consobrinos Cæsares, plenam imaginibus domum ostentat: hortaturque ad luxum & æs alienum, socius libidinum & necessitatum, quod pluribus indiciis inligaret. Ut satis testium, & qui serui eadem noscerent, reperit: aditum ad principem postulat, demonstrato crimine & reo per Flaccum Vescularium equitem Romanum, cui propior cum Tiberio usus erat. Cæsar indicium haut aspernatus, congressus abnuit. posse enim, eodem Flacco internuntio, sermones commeare: atque interim Libonem ornat præturâ, conuictibus adhibet, non vultu alienatus, non verbis commotior (adèò iram condiderat) cunctaque eius dicta factaque cum prohibere posset, scire malebat. donec Iunius quidam tentatus ut infernas umbras carinibus eliceret, ad Fulcinium Trionem indicium detulit. celebre inter accusatores Trionis ingenium erat, audumque famæ malæ. Statim corripit reum, adit consules, senatus cognitionem poscit: & vocantur patres, addito, consultandum super re magnâ & atroci. Libo interim ueste mutata cum primoribus feminis, circumire domos, orare adfines, vocé aduersum pericula poscere: abnuentibus

Hæc clades
Germanos
erigit:
Quos contra
Cæsar it.

Marsos va-
stat, exscin-
dit.

Germani ad
pacem iam
flectebant:

Sed Casarem
major Ca-
sar auocat.
Cui causa &
lenta consi-
lia, quam fe-
rocia magis
cordi.

Honoribus
etiam Ger-
manicum
emollit.

Libo Drusus
maiestatis
accusatur:

Qui temere
Chaldæos
consuluit.

Delatus ab
iis ipsi, qui
impulerant.

Tiberius dis-
simulat, &
rhere eum
patitur.

Ad extremum
in Senatu
accusatur.

cunctis, cum diuersa prætenderent, eadem formidine die senatus metu & ægritudine fessus, siue, ut tradidere quidam, simulato morbo, lecticâ delatus ad fores curiæ, innisusque fratri, & manus ac supplices voces ad Tiberium tendens, immoto eius vultu excipitur. mox libellos & auctores recitat Cæsar, ita moderans, ne lenire, néue asperare crimina videretur. Accesserant præter Trionem & Catum accusatores, Fonteius Agrippa, & C. Liuius, certabantque cui ius perorandi in reum daretur: donec Liuius, quia nec ipsi inter se concederent, & Libo sine patrono introisset, singillatim se crimina obiecturum professus, protulit libellos vecordes adeò, ut consultauerit Libo, an habirurus foret opes, quîs viam Appiam Brundisium usque pecuniâ operiret. inerant & alia huiuscmodi, stolida, vana; si mollius acciperes, miseranda. Vni tamen libello, manu Libonis, nominibus Cæsarum aut senatorum, additas atroces vel occultas notas, accusator arguebat. Negante reo, agnoscentes seruos per tormenta interrogari placuit. Et quia vetere senatus consulto, quæstio in caput domini prohibebatur, callidus & noui iuris repertor Tiberius, mancipari singulos actori publico iubet: [scilicet, ut in Libonem ex seruis, saluo senatus consulto quereretur.] Ob quæ posterum diem reus petiuit. domumque digressus, extremas preces P. Quirinio propinquo suo ad principem mandauit. responsum est, ut senatum rogaret. cingebatur interim milite domus, strepebantq. etiam in vestibulo, ut audiri, ut aspici possent: cum Libo, ipsis, quas in nouissimam voluptatem adhibuerat, epulis excruciatu, vocare percussorem, prehensare seruorum dextras, inserere gladium. atque illis, dum trepidant, dum refugiunt, euertentibus adpositu mensâ lumen, feralibus iam sibi tenebris duos iectus in viscera direxit. Ad gemitum conlabentis, accurrere liberti, & cæde visâ miles abstitit. Accusatio tamen apud patres ad seueratione eadem peracta, iurauitque Tiberius petiturum se vitam, quamvis nocenti, nisi voluntariam mortem properauisset. Bona inter accusatores diuiduntur: & præturæ extra ordinem datae, his qui senatorij ordinis erant. Tunc Cotta Messalinus, ne imago Libonis exsequias posteriorum comitaretur, censuit: Gn. Lentulus, ne quis Scribenius cognomentum Drusi adsumeret. supplicationum dies, Pomponij Flacci sententiâ constituti. vt dona Ioui, Marti, Concordiæ, vtque Iduum Septembrium dies quo se Libo interficerat, dies festus haberetur, L. P. & Gallus * Asinius, & Papius Mutilus, & L. Apronius decreuere: quorum auctoritates, adulacionesque retuli, ut sciretur vetus id in Rep. malum. Facta & de Mathematicis Magisq. Italiâ pellendis senatus consulta: quorum è numero, L. Pituanus saxo deicetus est. In P. Martium consules extra portam Exquelinam, cum classicum canere iussissent, more prisco aduertere. Proximo senatus die, multa in luxum ciuitatis dicta à Q. Haterio consulari, Octauio Frontone præturâ functo: decretumque ne vasa auro solida ministrandis cibis fierent, ne vestis serica viros foedaret. Excessit Fronto, ac postulauit modum argento, supellectili, familiæ. Erat quippè adhuc frequens senatoribus, si quid è Rep. crederent, loco sententiæ promere. Contra Gallus Asinius disseruit, Auctu imperij adoleuisse etiam priuatas opes, idque non nouum, sed è vetustissimis moribus. aliam apud Fabricios, aliam apud Scipiones pecuniam, & cuncta ad Remp. referri. quâ tenui, angustas ciuium domos, postquam è magnificientia venerit, gliscere singulos. neque in familiâ & argento, queque ad usum parentur, nimium aliquid, aut modicum, nisi ex fortunâ possidentis. distinctos senatus & equitum census: non quia diuersi naturâ, sed ut locis, ordinibus, dignationibus antistent, talesque ad requiem animi aut salubritatem corporum parentur. nisi forte clarissimo cuique plures curas, maior a pericula subeunda; delinimentis curarum & periculorum carendum

*Et consuinctur recordia
potius, quam
sceleris.*

*Serui in do-
minum torri:
& aduerso
leges novo
pallio vela-
ta...*

*Ambigere
possit, an non
à glosterate
hæc sint.*

*Libo deni-
que, radio &
desperatione,
se conficit.*

*Pramia ac-
cusatoribus.*

*Et varia in
mortuū de-
creta, pra-
uissime adn-
lationis:
* Asinij*

*Vnum uti-
lissimum, de
vatibus pel-
lendis.*

*Luxus pu-
blicus leni-
ter coerci-
tus.*

*Quemq[ue]
professo de-
fendit As-
nius:*

**aliiq[ue]. quæ
ad req.*

carandum esse. Facilius ad
vitorum & humiliandu
tempus confutare: nec à quo
etorem. Inter quæ L. Ju
rum accusations mun
in aliquo abdito & imp
Commonus est Tiberius. &
set, propinquus quoque
tenerent. Hac matutina lib
catâ in ius Virgulania, qua
Virgulania obtemperauit.
stuit, quamquam Augu
stus indulgens manu
turum Virgulane faci
tabatur, occursius pug
aque iter docens: domi
Augusta pecuniam que p
inglorius, & Cæsare manu
nimia ciuitati erat, excul
tur, venire dedigamus. &
gines Vestales in fons &
mos fuerit. Res eo anni
nis & Asinij Galli sepe
quam abfuturon si dis
sente principe, senatu
fore. Gallus, qui spes
ex dignitate populi Romani
uentum Itale & aulam
Audiente hac Tiberiu
res dilut. Et ceteram
in quinque annos magistris
qui ante prætorum eti mihi
princeps duodecim can
biuum era, tam scimus
berius tamen quid? aug
tot elipe, tot defere, cum pe
spes soletur: quæstia nati for
que cuncte tam longiora
signatione: quid si hanc pe
ueri leges, que haec faci
noribus faciuntur. Familiæ
que quorundam senatus
tali nobis iuncta, n
erat orator Herennius, n
ducere vxorem, sed p
latio senatus habematur, n
Angoli inservens, alibi
& puerum radens, non p
ruerant, ut pueri latrone

carendum esse. Facilem adsensum Gallo, sub nominibus honestis, confessio
vitiorum & similitudo audientium dedit. Adiecerat & Tiberius, non id
tempus censuræ: nec si quid in moribus labaret, defuturum corrigendi au-
ctorem. Inter quæ L. Piso ambitum fori, corrupta iudicia, sauitiam orato-
rum accusations minitantium increpans, abire se, & cedere vrbe, victurum
in aliquo abdito & longinquo rure testabatur. simul curiam relinquebat.
Commotus est Tiberius, & quamquam mitibus verbis Pisonem permulsi-
set, propinquos quoque eius impulit, vt abeuntem auctoritate vel precibus
tenerent. Haut minus liberi doloris documentum idem Piso mox dedit, vo-
catâ in ius Vrgulaniâ, quam supra leges amicitia Augustæ extulerat. nec aut
Vrgulania obtemperauit, in domum Cæsaris spreto Piso ne vecta, aut ille ab-
stитit, quamquam Augusta se violari & imminui quereretur. Tiberius ha-
cenus indulgere matri ciuile ratus, vt se iturum ad prætoris tribunal, adfu-
turum Vrgulaniæ diceret, processit palatio, procul sequi iussis militibus. spe-
ctabatur, occursante populo, compositus ore, & sermonibus variis tenipus
atque iter ducens: donec propinquis Pisonem frustra coercentibus, deferri
Augusta pecuniam quæ petebatur iuberet. Isque finis rei, ex quâ neque Piso
inglorius, & Cæsar maiore famâ fuit. Ceterum Vrgulaniæ potentia adeò
nimia ciuitati erat, vt testis in caussâ quadam quæ apud senatum tractaba-
tur, venire designaretur. missus est prætor, qui domi interrogaret: cùm vir-
gines Vestales in foro & iudicio audiri, quoties testimonium dicerent, vetus
mos fuerit. Res eo anno prolatas haut referrem, ni pretium foret, Gn. Piso-
nis & Asinij Galli super eo negotio diuersas sententias noscere. Piso, quan-
quam abfuturum se dixerat Cæsar, ob id magis agendum censebat, vt ab-
sente principe, senatus & equites possent sua munia sustinete. decorum Recip-
fore. Gallus, quia speciem libertatis Piso præceperat, nihil satis inlustre, aut
ex dignitate populi Romani nisi coram & sub oculis Cæsar: eoque con-
uentum Italæ & adfluentis prouincias, præsentia eius seruanda dicebat.
Audiente hæc Tiberio ac silence, magnis utrimque contentionibus acta, sed
res dilatae. Et certamen Gallo aduersus Cæarem exortum est. nam censuit
in quinquennium magistratum comitia habenda: vtque legionum legati,
qui ante præturam eâ militiâ fungebantur, iam tum prætores destinarentur:
princeps duodecim candidatos, in annos * singulos nominaret. Haut du-
biū erat, eam sententiam altius penetrare, & arcana imperij tentari. Ti-
berius tamen quasi * augeretur potestas eius disseruit. Graue moderationi suæ
tot eligere, tot differre. wix per singulos annos offensiones vitari, quamuis repulsa propinqua
spes soletur: quantū odij fore ab his qui ultra quinquennium prouiantur! unde profici posse
quæ cuique tam longo temporis spacio mens, domus, fortuna. superbire homines etiam annuâ de-
signatione: quid si honorem per quinquennium agitent? quintuplicari prorsus magistratus, sub-
uerti leges, quæ sua spacia exercendæ candidatorum industria, quærendisque aut potiundis ho-
noribus statuerint. Fauorabili in speciem oratione vim imperij tenuit, censu-
que quorundam senatorum iuuit. quò magis mirū fuit, quod preces M. Hor-
tali nobilis iuuenis, in paupertate manifestâ, superbius accepisset. Nepos
erat oratoris Hortensi, inlectus à diuo Augusto liberalitate decies sextiū
ducere vxorem, suscipere liberos, ne clarissima familia extingueretur. Igi-
tur quatuor filiis ante limen curiæ adstantibus, loco sententiæ, quum in pa-
lacio senatus haberetur, modò Hortensi inter oratores sitam imaginé, modò
Augusti intuens, ad hunc modum cœpit. Patres conscripti, hos quorum numerum
pueritiam videtis, non sponte sustuli, sed quia princeps monebat: simul maiores mei me-
ruerant, vt posteros haberent. nam ego, qui non pecuniam, non studia populi, neque eloquentiam
facili assen-
su, in omniū
contage.
Pisonis libe-
ra vox &
mina.
Vrgulania,
delicium
Luria.
Potentia, vel
impotentia
potius, mu-
licula.
De rebus a-
gendi certa-
tio.
Asinij Galli
sententia su-
per comitiis.
Pro Cesare,
ut videbatur:
* quinos fm.
* Medica a
lectio aure-
tur.
Sed reiecta à
Cesare, ob
suis causas.
Is liberalis in
quodam
Senatores:
Asper contrà
in nepotem
Hortensi.
Qui compo-
nit oratione
inopiam fa-
tetur, & sub-
sidium poscit.

gentile domus nostrae bonum varietate temporum accipere vel parare potuisse, satis habebam, si tenues res meae nec mihi pudori, nec cuiquam oneri forent. iussus ab imperatore, uxorem duxi.

En stirps & progenies tot consulum, tot dictatorum. nec ad inuidiam ista, sed conciliandæ misericordiae refero. ad sequentur florente te Cæsar quos dederis honores, interim Q. Hortensi pro-

nepotes, dñi Augusti alumnos, ab inopia defende. Inclinatio senatus incitamentum

Tiberio fuit, quod promptius aduersaretur, his fermè verbis usus. Si quantum

pauperum est, venire huc, & liberis suis petere pecunias cœperint: singuli numquam exstatiabun-

tur, Resp. deficiet. nec sanè ideo à maioribus concessum est egredi aliquando relatione, & quod

Duriterim negat.

in commune conducat loco sententiae proferre, ut priuata negotia, res familiares nostras hic au-

geamus: cum inuidia senatus & principum, siue indulserint largitione, siue abnuerint. non enim

preces sunt istuc, sed efflagitatio intempestiva quidem & improvisa: cum alii de rebus conuene-

rint patres, consurgere, & numero atque ætate liberum suorum, ergere modestiam senatus,

* eandem vim in me transmittere, ac velut perfringere aerarium: quod si ambitione exhausi-
mus, per scelera supplendum erit. dedit tibi Hortale diuus Augustus pecuniam, sed non compel-

latus, nec ea lege ut semper daretur. languescit alioqui indusria, intendetur secordia, si nullus ex

se metus, aut spes; & securi omnes aliena subsidia expectabunt, sibi ignavi, nobis graues. Hæc

atque talia, quamquam cum adsensu audita ab his quibus omnia principum honesta atque inhonesta laudare mos est, plures per silentium aut occultum

murmur excepere. sensitque Tiberius. & cum paulum reticuisse, Hortalo se respondisse ait, ceterum si patribus videretur, daturum liberis eius ducenta

sestertia singulis, qui sexus virilis essent. egere alij grates: siluit Hortalus, pa-

tuore, an auitæ nobilitatis etiam inter angustias fortunæ retinens. neque miseratus est posthac Tiberius, quamuis domus Hortensi pudendam ad ino-

piam dilaberetur. Eodem anno, mancipij vnius audacia, ni mature subuentum foret, discordiis armisque ciuilibus Remp. perculisset. Postumi

Agrippæ seruus, nomine Clemens, comperto fine Augusti, pergere in insu-

lam Planasiam, & fraude aut vi raptum Agrippam fert ad exercitus Germani-
cos, non seruili animo concepit. ausa eius impediuit tarditas onerariæ na-

uis. atque interim patratæ cæde, ad maiora & magis præcipitia conuersus,

furatur cineres, vectusque coram Ethruriæ promontorium, ignotis locis

fese abdit, donec crinem barbamque promitteret. nam ætate & formâ haut

dissimili in dominum erat. tum per idoneos & secreti eius socios, crebescit

viuere Agrippam, occultis primū sermonibus, ut vetita solent; mox vago

rumore apud imperitissimi cuiusque promptas aures, aut rursum apud turbidos, eq̄. noua cupientes. atque ipse adire municipia obscuro diei, neq. pro-

palam aspici, neq. diutiū iisdem locis. sed quia veritas visu & morā, falsa fe-
stinatione & incertis valescunt, relinquebat famā, aut præueniebat. Vulga-

batur interim per Italiam, seruatū munere deūm Agrippam, credebatur Ro-

mæ. iamq. Hostiam inuestū multitudo ingens, iam in vrbe clandestini cœtus

celebrabant; cum Tiberium anceps cura distrahere, vīne militū seruum suum

coerceret, an inanem credulitatē tempore ipso vanescere sineret. modò nihil

spernendum, modò non omnia metuenda, ambiguus pudoris ac metus repu-

tabat. postremò dat negotiū Sallustio Crispo. ille è clientibus duos (quidam

milites fuisse tradunt) dilegit, atq. hortatur, simulatā conscientiā adeant, offre-

rant pecuniam, fidē, atq. pericula polliceantur. Exsequuntur ut iussum erat.

deinde speculati noctem incustoditam, acceptā idoneā manu, vincitum clauso

ore in palatiū traxere. percontanti Tiberio, Quomodo Agrippa factus esset? respon-

disse fertur, Quomodo tu Cæsar. Ut ederet socios, subigi non potuit. nec Tiberius

penam eius palam ausus, in secretā palatiū parte interfici iussit, corpusque

clam auferri. & quamquam multi è domo principis, equitesque ac senatores,

susten-

sustentasse opibus, iuuisse consiliis dicerentur, haut quæ situm. Fine anni arcus propter ædem Saturni ob recepta signa cum Varo amissa, ductu Germanici, auspiciis Tiberij: & ædes Fortis fortunæ Tiberium iuxta in hortis, quos Cæsar dictator populo Rom. legauerat: sacrarium genti Iuliæ, effigiesque diuo Augusto apud Bouillas, dicantur. C. Cœlio, L. Pomponio coss. Germanicus Cæsar A. D. VII. Kalendas Iunias triumphauit de Cheruscis Chattisque & Angriuariis, quæque aliæ nationes vsque ad Albim colunt. vecta spolia, captiui, simulacra montium, fluminum, præliorum: bellumque, quia confidere prohibitus erat, pro confecto accipiebatur. augebat intentum visus eximia ipsius species, currusque quinque liberis onustus. sed suberat occulta formido reputantibus, haut prosperum in Druso patre eius fauorem vulgi, auunculum eiusdem Marcellum flagrantibus plebis studiis intra iuuentam erectum, breues & infaustos populi Romani amores. Ceterum Tiberius, nomine Germanici, trecentos plebi festertos viritim dedit, sequæ collegam consulatu ei⁹ destinauit. nec ideo sincerae caritatis fidem adsecutus, amoliri iuuenem specie honoris statuit, struxitq. cauſas, aut forte oblatas arripuit. Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadociā potiebatur, inuisus Tiberio, quod cum Rhodi agentem, nullo officio coluisseſet. nec id Archelaus per superbiam omiserat, sed ab intimis Augusti monitus; quia florente C. Cæſare, misloq. ad res Orientis, intuta Tiberij amicitia credebatur. Ut versâ Cæſarum sobole, imperium adeptus est, elicit Archelaum matris litteris, quæ non dissimulatis filij offensionibus clementiam offebat, si ad precandum veniret ille ignarus dolii, vel si intelligere cederetur vim metuens, in urbem properat: exceptusque immiti à principe, & inox accusatus in senatu, non ob crimina quæ fingeabantur, sed angore, simul fessus senio, & quia regibus æqua nedum infima insolita sunt, fine vitæ sponte an fato impleuit. Regnum in prouinciam redactum est, fructibusque eius leuari posse centesimæ vectigal professus Cæſar, ducentesimam in posterum statuit. Per idem tempus Antiocho Comagenorum, Philopatore Cilicum regibus defunctis, turbabantur nationes, plerisque Romanum, aliis regium imperium cupientibus: & prouinciae Syria atque Iudæa, fessæ oneribus, diminutionem tributi orabant. Igitur hæc, & de Armeniâ quæ suprà memoraui, apud patres differuit, nec posse motuin * Orientem nisi Germanici sapientiâ componi. Nam suam ætatem vergere, Drusi non dum satis adoleuisse. Tunc decreto patrum, permisæ Germanico prouinciæ, quæ mari dividuntur, maiusque imperium quoquò adisset, quam his qui sorte aut missu principis obtinerent. Sed Tiberius demouerat Syriâ Creticum Silanum, per adfinitatem connexum Germanico, quia Silani filia Neroni yetustissimo liberorum eius pacta erat: præfeceratque Gn. Pisonem ingenio violentum, & obsequij ignarum, insitâ ferociâ à patre Pisone, qui ciuili bello resurgentे in Africa partes acerrimo ministerio aduersus Cæſarem iuuit. mox Brutum & Cassium fecutus, concessò reditu, petitione honorum abstinuit, donec vltro ambiretur delatum ab Augusto consulatum accipere. sed præter paternos spiritus, vxoris quoque Plancinæ nobilitate & opibus accendebatur. vix Tiberio concedere, liberos eius vt multum infra despectare: nec dubium habebat, se dilectum, qui Syriæ imponeretur, ad spes Germanici coercendas. credidere quidâ data & à Tiberio occulta mandata, & Plancinam haut dubiè Augusta monuit, muliebri æmulatione Agrippinam infectandi. diuisa namque & discors aula erat, tacitis in Drusum, aut Germanicum studijs. Tiberius, vt proprium & sui sanguinis Drusum fouebat: Germanico, alie- natio

Arcus triū-phalis Ger-manico.

*A. V. C.
DCCCLXX.*

Ipse specio-sissime triū-phat.

Procul mox remouetur, per speciem honoris.

Archelaus Cappadocia rex inuisus Principi.

Per dolum arcessitur.

Accusatur, & moritur.

Regnum eius Provincia factum.

*Concussa alia, in Oriente.
* Oriente Quibus fir-mandis Germanicus eli-gitur:*

*Cum ampliā potestate.
Sed Tiberius coeret, & emulum ei adiungit.
Feroci inge-nio, Pisonem:*

Cum occultis mandatis.

Germanicus gratus supra Dru-sum.

natio patrui, amorem apud ceteros auxerat; & quia claritudine materni generis antecipat, auum M. Antonium, auunculum Augustum ferens. contrà Druso proauus eques Rom. Pomponius Atticus, dedecere Claudiorum imagines videbatur. & coniunx Germanici Agrippina, fecunditate ac famâ Liham uxorem Drusi præcellebat. sed fratres egregie concordes, & proximorum certaminibus inconcussi. Nec multo post Drusus in Illyricum missus est, ut suesceret militiae, studiaque exercitus pararet; simul iuuenem urbano luxu lasciuientem melius in castris haberi Tiberius, seque tutiorem rebatur, vtroque filio legiones obtinente. Sed Suevi prætendebantur, auxiliu aduersus Cheruscos orantes. nam discessu Romanorum, ac vacui exterioro metu, gentis adsuetudine, & tum æmulatione gloriæ, arma in se veterant. vis nationum, virtus ducum in æquo: sed Marobodum regis nomen inuisum apud populares; Arminium pro libertate bellante fauor habebat. Igitur non modò Cherisci sociique eorum, vetus Arminij miles, sumserè bellum: sed è regno etiam Marobodui Suevæ gentes, Semnones ac Langobardi, defecere ad eum. quibus additis præpollebat, ni Inguiomerus cum manu clientum ad Marobodum perfugisset: non aliam ob caussam, quam quia fratri filio iuueni, patruus senex parere dignabatur. Diriguntur acies pari vtrumque spe, nec vt olim apud Germanos vagis incursibus, aut disiectas per cateruas. quippe longâ aduersus nos militiâ, infueuerant sequi signa, subsidiis firmari, dicta imperatorum accipere. At tunc Arminius equo conlustrans cuncta, vt quosque aduectus erat, Reciperatam libertatem, trucidatas legiones, spolia adhuc & tela Romanis direpta, in manibus multorum ostentabat. contrà fugacem Marobodum appellans, præliorum expertem, Hercynia latebris defensum, ac mox per dona & legationes petuisse fœdus, proditorem patriæ, satellitem Cæsaris, hanc minus infensis animis exturbandum quam Varum Quintilium interficerint. meminissent modo tot præliorum, quorum cunctu, & ad postremum eis Romanis, satis probatum, penes utros summa belli fuerit. Neque Marobodus iactantiâ sui, aut probris in hostem abstinebat. sed Inguiomerum tenens, Illo in corpore decus omne Cheruscorum, illius consiliis gesta, quæ prosperè ceciderint & testabatur. recordem Arminium, & rerum neficium, alienam gloriam in se trahere: quoniam tres vacuas legiones & ducem fraudis ignarum perfidia decepserit: magnâ cum clade Germaniæ, & ignominia suâ, cum coniunx, cum filius eius seruitium adhuc tolerent. At se duodecim legionibus petitum duce Tiberio, illibatam Germanorum gloriam seruuisse. mox conditionibus aquis discessum. neque paenitere quod ipsorum in manu sit, integrum aduersus Romanos bellum, an pacem incurrerat malint. His vocibus instinctos exercitus, propriæ quoque caussæ stimulabant. cum à Cheruscis Langobardisque, pro antiquo decorc, aut recenti libertate; & contrà, augenda dominationi certaretur. Non aliâ maiore mole concursum, neque ambiguo magis euentu, fusis vtrumque dextris cornibus. Sperabaturq. rursum pugna, ni Marobodus castra in colles subduxisset. Id signum percussi fuit: & transfigis paulatim nudatus, in Marcomannos concessit, misitque legatos ad Tiberium oraturos auxilia. Responsum est, non iure eum aduersus Cheruscos arma Romana inuocare, qui pugnantis in eundem hostem Romanos nullâ ope iuuisset. Missus tamen Drusus, vt retulimus, pacis firmator. Eodem anno duodecim celebres Asiacæ vrbes conlapsæ, nocturno motu terræ. quod improvisor grauiorque pestis fuit. neque solitum in tali casu effugium subueniebat in aperta prorumpendi, quia diductis terris hauriebantur. Se disse immensos montes, visa in arduo quæ plana fuerint, effulsiſſe inter ruinam ignes memorant. Asperima in Sardianos lues, plurimum in eosdem misericordia traxit. nam centies festertiūm pollicitus Cæsar: & quantum

*Drusus Illy-
ricum mis-
titur.*

*Germani in-
ter se discor-
des:*

*Pars pro
Marobo-
duo,*

*Pars pro
Arminio.*

*Parantur ad
pugnam.*

*Arminij ad
suos verba:*

*Marobodui
ad suos.*

*Acrier con-
curritur.*

*Sed pro vieto
Marobodui
fuit.*

**transfigis
Auxilium à
Romanis
nequidquam
petit.*

*Grauis in
Asiacæ terra-
motus.*

*missus
in
castris
subveniebat
in aperta
prorumpendi
qua diductis
terræ hauriebantur
Se disse
immensos
montes
visa in
arduo quæ
planæ
fuerint
effulsiſſe
inter
ruinam
ignes
memorant
Asperima
in Sardianos
lues
plurimum
in eosdem
misericordia
traxit
nam
centies
festertiūm
pollicitus
Cæsar
quantum
æratio,*

æratio, aut fisco pendebant, in quinquennium remisit. Magnetes à Sipylo,
 proximi damno ac remedio habiti. Temnios, Piladelphenos; Ægæatas,
 Apollonienses, quique Mosceni aut Macedones Hyrcani vocantur, & Hie-
 rocæsaream, Myrinam, Cymen, Tmolum leuari idem in tempus tributis,
 mittique ex senatu placuit, qui præsentia spectaret, refoueretque. dilectus est
 M. * Aletus è prætoriis, ne consulari obtinente Asiam æmulatio inter pares,
 & ex eo impedimentum oriretur. Magnificam in publicum largitionem
 auxit Cæsar haut minus gratâ liberalitate, quod bona Æmiliae Musæ locu-
 pletis intestatæ petita in tiscum, Aemilio Lepido cuius è domo videbatur; &
 Patulei diuitis equitis Romani hereditatem (quamquàm ipse heires in parte
 legeretur) tradidit M. Seruilio, quem prioribus neque suspectis tabulis scri-
 ptum copererat: nobilitatem vtriusque pecuniâ iuuandam præfatus. Neque
 hereditatem cuiusquam adiit, nisi cum amicitâ meruisset: ignotos & aliis
 infensos, eoque principem nuncupantes, procul arcebat. Ceterum ut ho-
 nestam innocentium paupertatem leuauit; ita prodigos & ob flagitia egentes
 Vibidum Varronem, Marium Nepotem, Appium Appianum, Cornelium.
 Sullam, Q. Vitellium mouit senatu, aut sponte cedere passus est. Iisdem tem-
 poribus deûm ædes vetustate aut igni abolitas, cœptasque ab Augusto, de-
 dicavit. Libero Liberæque & Cereri, iuxta Circum maximum, * quas * quam, ve-
 A. Postumius dictator voverat: eodemque in loco ædem Floræ, ab Lucio &
 Marco Publiciis ædilibus constitutam: & Ianò templum, quod apud forum
 olitorium C. Duilius struxerat, qui primus rem Romanam prosperè mari
 gessit, triumphumque naualem de Pœnis meruit. Spei ædes à Germanico
 sacratur: hanc Atilius voverat eodem bello. Adolescebat interea lex maie-
 statis. Et Apuleiam Variliam sororis Augusti neptem, quia probrosis fer-
 monibus diuum Augustum ac Tiberium, & matrem eius inlusiisset, Cæsari-
 que connexa, adulterio teneretur, maiestatis delator arcessebat. De adulte-
 rio satis caueri lege Iuliâ visum. Maiestatis crimen distingui Cæsar postula-
 uit; damnarique si qua de Augusto in religiosè dixisset. In se iacta nolle ad
 cognitionem vocari. Interrogatus à consulo quid de his censeret, quæ de ma-
 tre eius locuta secus argueretur, reticuit: dein proximo senatus die, illius
 quoque nomine orauit, ne cui verba in eam quoquo modo habita crimini
 forent. liberauitque Apuleiam lege maiestatis. adulterij grauiorem pœnam
 deprecatus, vt exemplo maiorum propinquus suis vltra ducentesimum lapi-
 dem remoueretur suasit. Adultero Manlio Italiâ atque Africâ interdictum
 est. De prætore in locum Vipsanij Galli, quem mors abstulerat, subrogan-
 do, certamen incessit. Germanicus atque Drusus (nam etiam tum Romæ
 erant) Haterium Agrippam propinquum Germanici fouebant: contrâ ple-
 rique nitebantur, vt numerus liberorum in candidatis præpolleret, quod lex
 iubebat. lætabatur Tiberius, cum inter filios eius & leges senatus disceptaret.
 vieta est sine dubio lex: sed neq. statim, & paucis suffragiis: quomodo, etiam
 cum valerent, leges vincebantur. Eodem anno cœptum in Africâ bellum,
 duce hostium Tacfarinate. is natione Numida, in castris Romanis auxiliaris
 stipendia meritus, mox desertor, wagos primùm, & latrociniis suetos ad præ-
 dam & raptus congregare; dein more militiae per vexilla, & turmas compo-
 nere; postremò non inconditæ turbæ, sed Musulanorum dux haberi. valida
 ea gens, & solitudinibus Africæ propinqua, nullo etiam tum urbium cultu,
 cepit arma, Maurosque accolas in bellum traxit. dux & his Mazippa. diui-
 fusque exercitus: vt Tacfarinas lectos viros, & Romanum in modum arma-
 tos castris attineret, disciplinâ & imperiis susceret: Mazippa leui cum copiâ,
 incendia

Eo pressos
 Cæsar sub-
 lenat.
 * Aleius, no-
 tor paulò
 gens.

Liberalitas
 etiam eius
 priuatim in
 quodam:

In alios, se-
 ueritas.

In deos, pi-
 etas.

Varilia ma-
 iestatis po-
 stulatur.

De prætore
 substituendo
 contentio.

Bellum in
 Africâ mo-
 tum.
 Cui dux
 Tacfarinas;

Et alter.
 Mazippa.

36

incendia & cædes, & terrorem circumferret, compulerantq. Cinithios, haut
Camillus
proconsul
se oppoedit:
Et prælio
fundit.
Ideo trium-
phalia ei da-
creta.
A. v. c.
DCLXXI.
Germanici
actiones, &
iter.
Aeneas videt:
Eubœam, &
Lesbum:
Byzantium,
& loca Pon-
tica.
**Vide Com.*
Redit in
Asiam, &
Colophone
deum con-
sulit.
Ratio ibi
oraculi.
Cn. Piso acer-
bus ipso ad-
uentus Ger-
manicum.
Atheniensis:
incepit &
abicit.
Rhodium na-
nigat:
Periclitan-
tem Germani-
nicas liberat.
In Syriam
præcurrunt:

spennendam nationem, in eadem, cum Furius Camillus proconsul Africæ, legionem & quod sub signis sociorum, in unum conductos ad hostem duxit, modicam manum, si multitudinem Numidarum atque Maurorum spectares, sed nihil æquè cauebatur, quām ne bellum metu eluderent. spe victoriae induiti sunt, ut vincerentur. Igitur legio medio, leues cohortes duæque alæ in cornibus locantur. nec Tacfarinas pugnam detraetavit, fusi Numidæ, multisque post annos Furio nomini partum decus militiæ. nam post illum recipere ore in urbis, filiumque eius Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat. Atque hic, quem memorauimus, belli orum expers habebatur. eò pronior Tiberius res gestas apud Senatum celebravit: & decreuere patres triumphalia insignia, quod Camillo ob modestiam vitæ impune fuit. Sequens annus Tiberium tertio, Germanicum iterum consules habuit. sed eum honorem Germanicus iniit apud urbem Achaiae Nicopolim, quo venerat per Illyricam oram viso fratre Druso in Dalmatiâ agente, Hadriatici ac mox Ionij maris aduersam nauigationem perpessus. igitur paucos dies insunxit reficienda classi, simul sinus Actiacâ victoriâ inclitos, & sacratas ab Augusto manubias, castraque Antonij cum recordatione maiorum suorum adiut. namque ei, ut memorauit, auunculus Augustus, auus Antonius erant, magnaque illici imago tristum latorumque. Hinc ventum Athenas, fœderique sociæ & vetustæ urbis datum, ut uno lictore vteretur. Excepere Græci quæ sitissimis honoribus, vetera suorum facta dictaque præferentes, quo plus dignationis adulatio haberet. Petita inde Eubœâ, tramisit Lesbum, ubi Agrippina nouissimo partu Iuliam edidit. tum extrema Asiam, Perinthumque ac Byzantium Thracias urbes, mox Propontidis angustias, & os Ponticum intrat, cupidine veteres locos, & famâ celebratos noscendi. pariterque provincias internis certainibus, aut magistratum iniuriis fessas refouebat. atque illum in regressu sacra Samothracum visere nitentem, obuij aquilones depulere. Igitur aliaque quæ ibi varietate fortunæ, & nostri origine veneranda, re legit Asiam, appellitque Colophona, ut Clarij Apollinis oraculo vteretur. Non femina illi, ut apud Delphos, sed certis familiis & fermè Mileto accitus sacerdos, numerum modo consultantium & nomina audit: tum in specum degressus, haustâ fontis arcani aquâ, ignarus plerumque litterarum & carminum, edit responsa, versibus compositis super rebus quas quis mente concepit. & ferebatur, Germanico per ambages, ut mos oraculis, maturum exitium cecinisse. At Cn. Piso, quo properantiū destinata inciperet, ciuitatem Atheniensum turbido incessu exterritam oratione saeuâ increpat: oblique Germanicum perstringens, quod contra decus Romani nominis non Athenienses tot cladi bus extinctos, sed colluuiem illâ nationum comitate nimiâ coluisse. hos enim esse Mithradatis aduersus Sullam, Antonij aduersus diuum Augustum socios. etiam vetera obiectabat, quæ in Macedones improspere, violenter in suos fecissent, offensus urbi propriâ quoque irâ; quia Theophilum quendam Aréo iudicio falsi damnatum, precibus suis non concederent. Exin nauigatione celeri per Cycladas, & compendia mariis, adsequitur Germanicum apud insulam Rhodium, haut nescium quibus insectationibus petitus foret: sed tantâ mansuetudine agebat, ut cum orta tempestas raperet in abruptâ, possetque interitus inimici ad casum referri, miserit triremes quarû subsidio discrimini eximeretur. Neque tamen mitigatus Piso, & vix diei moram perpessus, linquit Germanicum, præuenitque. & postquam Syriam ac legiones attigit, largitione, ambitu, infimos manipularium

larium iuuando, cùm veteres centuriones, seueros tribunos demoueret, lo-
caque eorum clientibus suis, vel deterimo cuique attribueret, desidiam in
castris, licentiam in urbibus, vagum ac lascivientem per agros militem sine-
ret, eò usque corruptionis prouectus est, vt settione vulgi, parens legionum
haberetur. Net Plancina se intrá decora feminis tenebat, sed exercitio equi-
tum, decursibus cohortium interesse: in Agrippinam, in Germanicum con-
tumelias jaccere; quibusdam etiam honorū militum ad mala obsequia prom-
tis, quòd haut in iusto imperatore ea fieri occultus rumor incedebat. Nota
hæc Germanico, sed præuerti ad Arinenios instantior cura fuit. Ambigua
gens ea antiquitus, non modò ingeniis, sed situ terrarum, quo nostris pro-
uincias latè prætentas, penitus ad Medos porrigitur, maximisque imperiis
interiecti, & saepius discordes sunt, aduersus Romanos odio, & in Parthum
inuidiā. Regem illā tempestate non habebant amoto Voltone, sed fauor
nationis inclinabat in Zenonēm Pōlemonis regis Pontici filium, quod is
primā ab infantia instituta & cultum Armeniorum æmulatus, venatu, epu-
lis, & quæ alia bābari celebrent, procères plebemque iuxta deuinixerat.
Igitur Germanicus in vrbe Artaxata, ad probantibus nobilibus, circumfusa
multitudine, insigne regium capiti eius imposuit. ceteri venerantes regem,
Artaxiam consalutauere; quod illi vocabulum indiderant, ex nomine vrbis.
At Cappadoces in formam prouinciae fedacti, Q. Veranum legatum acce-
pere. & quædam ex regiis tributis diminuta, quo mitius Romanum impe-
rium speraretur. Comagenis Q. Seruæus præponitur, tum prium ad ius
prætoris translatis. Cunctaque socialia prospere composita, non ideo latum
Germanicum habebant, ob superbiā Pisonis, qui iussus partem legionum
ipse, aut per filium in Armeniam ducere, utrumque neglexerat. Cyrri de-
mum apud hiberna decimæ legionis conuenere, firmato vultu Piso aduer-
sus metum, Germanicus ne minari crederetur. & erat, vt retuli, clementior.
sed amici accendendis offensionibus callidi, intendere vera, ad gerere falsa,
ipsumque & Plancinam, & filios variis modis criminari. postremo paucis
familiarium adhibitis sermo cœptus à Cæsare, qualem ira & dissimulatio gi-
gnit. Responsum à Pisone precibus contumacibus, discesserantque * opertis
odiis. postque rarus in tribunali Cæsaris Piso; & si quando adsideret, atrox,
ac dissentire manifestus. vox quoque eius audita est in conuiio, cùm apud
Regem Nabatæorum coronæ aureæ magno pondere Cæsari & Agrippinæ,
leues Pisoni & ceteris offerentur; principis Romani, non Parthi regis filio
eas epulas dari. abiecitque simul coronam, & multa in luxum addidit, quæ
Germanico, quamquam acerba, tolerabantur tamen. Inter quæ ab rege
Parthorum Artabano legati venere. miserat amicitiam ac fœdus memoratu-
ros, & cupere renouari dextras, daturumque honori Germanici, vt ripam
Euphratis accederet: petere interim ne Vonones in Syriâ haberetur, neu pro-
ceres gentium propinquis nuntiis ad discordias traheret. Ad ea Germanicus,
de societate Romanorum, Parthorumq. magnificè: de aduentu regis &
cultu sui, cum decoro ac modestiâ respondit. Vonones Pompeiopolim Ci-
liciæ maritimam vrbem amotus est. datum id nō modo precibus Artabani,
sed contumelias Pisonis, cui gratissimus erat ob plurima officia & dona, qui-
bus Plancinā deuinixerat. M. Silano, L. Norbano Coss. Germanicus Ægy-
ptum proficiscitur, cognoscendæ antiquitatis. sed cura prouinciae prætende-
batur. leuauitq. apertis horreis pretia frugum: multaq. in vulgus grata usur-
pauit, sine milite incedere, pedibus insectis, & pari cū Græcis amictu, P. Sci-
pionis æmulatione; quæ eadem factitauisse apud Siciliam, quamuis flagrante

Ambitu &
corruptionē
castra com-
plet.

Peccat idem
uxor eius.

At Germa-
nicus Arme-
niam it.

Cui Zeno-
nem regem
dat.

Cappadoce-
& Comage-
ni, pretores
accipiunt.

Germanicus
& Piso con-
ueniunt,
queruli.

Discedunt
irati.
* Potius,
apertis

Legati ab
Artabano.

Vonones Sy-
riâ demo-
tatur.

A. V. C. 111
DCCCLXXIII.
Germanicus
ad Ægyptū.
visum abit.

Studium po-
pularitatis
in eo.

adhuc Pœnorum bello, accepimus. Tiberius cultu, habituque eius lenibus verbis perstricto, acerrimè increpuit, quod contrâ instituta Augusti, non sponte Principis, Alexandriam introisset. nam Augustus, inter alia dominationis arcana, vetitis, nisi permisso, ingredi senatoribus aut equitibus Romanis illustribus, se posuit Ægyptum: ne fame vrgeret Italiam, quisquis eam prouinciam, claustraque terræ ac maris, quamvis leui præsidio aduersum ingentes exercitus insedisset. Sed Germanicus, nondum comperto profectio- nem eam incusari, Nilo subuehebatur, orsus opido à Canopo. Condidere id Spartani, ob sepultum illic rectoré nauis Canopum: quâ tempestate Menelaus Græciam repetens, diuersum ad mare terraque Libyam delatus. Inde proximum amnis os dicatum Herculii, quem indigenæ ortum apud se & antiquissimum perhibent, eosq. qui postea pari virtute fuerint, in cognomentum eius adscitos. Mox visit veterum Thebarum magna vestigia. & manebat structis molibus litteræ Ægyptiæ, priorem opulentiam complexæ: iussusque è senioribus sacerdotum patrium sermonem interpretari, referebat habitasse quondam septingenta milia ætate militari: atque eo cum exercitu regem Rhamsen Libyâ, Æthiopiâ, Medisque & Persis, & Bactriano, ac Scythia potum, quasque terras Suri Armeniique. & contigi Cappadoces colunt, inde Bithynum, hinc Lycium ad mare imperio tenuisse. legebantur & indicta gentibus tributa, pondus argenti & auri, numerus armorum equorumque, & dona templis ebur, atque odores, quasq. copias frumenti & omnium vteſſilium quæque natio penderet, haut minus magnifica, quam nunc vi Parthorum, aut potentia Romanâ iubentur. Ceterum Germanicus aliis quoq. miraculis intendit animum. quorum præcipua fuere Meimnonis saxeæ effigies, vbi radii solis ista est vocalem sonum reddens: disiectasque inter & vix peruias arenas, instar montium eductæ Pyramides, certaine & opibus regum: lacusque effossâ humo, superfluentis Nili receptacula: atque alibi angustiæ, & profunda altitudo, nullis inquirentiū spatiis penetrabilis. Ex inventum Elephantinen ac Syenen, claustra olim Romani imperij, quod nunc rubrum ad mare patescit. Dum ea ætas Germanico plures per prouincias transigitur, haut leue decus Drusus quæsiuit iniciens Germanos ad discordias, vtque fracto iam Marobodio usque in exitium insisteretur. Erat inter Gotones, nobilis iuuenis nomine Catualda, profugus olim vi Marobodui, & tunc dubiis rebus eius, vltionem ausus. Is validâ manu fines Marcomannorum ingreditur, corruptisque primoribus ad societatem, inrupit regiam, castellumque iuxtrâ situm. veteres illic Sueorum prædæ, & nostris è prouinciis lixæ, ac negotiatores reperti, quos ius commercij, dein cupido augendi pecuniam, postremum obliuio patriæ, suis quemque ab sedibus hostilem in agrum translulit. Maroboduo vndique deserto, non aliud subſidium quam misericordia Cæsaris fuit. transgressus Danubium, quâ Noricam prouinciam præfluit, scripsit Tiberio, non ut profugus aut supplex, sed ex memoriâ prioris fortunæ. nam multis nationibus clarissimum quondam regem ad se vocantibus, Romanam amicitiam prætulisse. responsum à Cæſare, tutam ei honoratamque sedem in Italiâ fore, si maneret: sin rebus suis aliud conduceret, abiturum fide quâ venisset. ceterum apud senatum disseruit, non Philippum Atheniensibus, non Pyrrhum, aut Antiochum, populo Romano perinde metuendos fuisse. Exstat oratio quâ magnitudinem viri, violentiam subiectarum ei gentium, & quam propinquus Italix hostis, suaque in destruendo eo consilia extulit. Et Marobodus quem Rauennæ habitus, si quando insoleſcerent Suevi, quasi redditurus in regnum

Canopus.

* Malim diſtingui, de-
latus inde.
Proximum.

Theba vo-
teres.

Earum olim
opæ ſuprà
fidem.

Meimnonis
ſtatua.

Pyramides.

In Germa-
niâ diſcor-
dia, aitu
Drufi.

Catualda
Marobodui
pellit.

Is ad Roma-
nos confugit.

Vix & vir-
tus Maro-
bodui.

Qui Rauen-
na diu habi-
bit.

regnum ostentabatur. sed non excessit Italiā per duodecim annos; consenuitq. multum immunitā claritate, ob nimiam viuendi cupidinem. Idem Catualda casus, neque aliud perfugium. pulsus haut multo pōst Hermundorum opibus, & Vibiliō duce, receptusq. forum Iulium Narbonensis Galliae coloniam mittitur. Barbari vtrinque comitati, ne quietas prouincias imministi turbarent, Danubium vltra inter flumina Marum & Cusum locantur, dato rege Vannio gentis Quadorum. Simul mūtiato regem Araxiam Armeniis à Germanico datum, decreuere patres, vt Germanicus atque Drusus ouantes urbem introirent. structi & arcus circum latera templi Martis Vltoris, cum effigie Cæsarum: lætiore Tiberio, quia pacem sapientiā firmauerat, quam si bellum per acies confecisset. Igitur Rhescuporiū quoquo Thraciæ regem astu adgreditur, omnem eam nationem Rhœmetalces tenuerat. quo defuncto, Augustus partē Thracum Rhescuporidi fratri eius, partem filio Cotyi permisit. In cā diuisione arua, & urbes, & vicina Græcis, Cotyi: quod incultum, ferox, adneuum hostibus Rhescuporidi cessit. ipso runique regum ingenia, illi imite, & amœnum; huic atrox, audum, & societatis impatiens erat. & primō subdolā concordiā egere. mox Rhescuporis egredi fines, vertere in se Cotyi data, & resistenti vim facere, contanter sub Augusto, quem auctorem utriusque regni, si sperneretur, vindicem metuebat, enim uero auditā mutatione principis, immittere latronum globos, excindere castella, causas bello. Nihil æquè Tiberium anxium habebat, quam ne composita turbarentur. diligit centurionem qui nuntiaret regibus, ne armis disceptarent. statimque à Cotye dimissa sunt, quæ parauerat, auxilia. Rhescuporis fictā modestiā postulat, eundem in locum coiretur, posse de controversiis colloquio transfigi. nec diu dubitatum de tempore, loco, dein conditionibus: cūm alter facilitate, alter fraude cuncta inter se concederent, acciperentque. Rhescuporis fanciendo, vt dictabat, fœderi, conuiuū adiicit; tractaque in multam noctem lætitiā, per epulas ac vino lentiam incautum Cotyn, & postquam dolum intellexerat, sacra regni, eiusdem familiæ deos, & hospitalis mensas obtestantem, catenis onerat. Thraciaque omni pōtitus, scripsit ad Tiberium, structas sibi insidias, præuentum insidiatorem: simul bellum aduersus Bastarnas, Schytasque prætendens, nouis peditum & equitum copiis sese firmabat. Molliter rescriptum, si fraus abesset, posse eum innocentia fidere: ceterū neque se, neque senatum, nisi cognitā causā, ius & iniuriam discreturos. proinde tradito Cotye veniret, transferretque inuidiam criminis. Eas litteras Latinus Pandus prœceptor Mœsiæ, cum militibus quis Cotys traderetur, in Thraciam misit. Rhescuporis inter metum & iram contatus, maluit patrati, quam incepti facinoris reus esse: occidi Cotyn iubet, mortemque sponte suuntam ementitur. Nec tamen Cæsar placitas semel attes mutauit, sed defuncto Pando, quem sibi infensum Rhescuporis arguebat, Pomponium Flaccum veterem stipendiis, & artā cum rege amicitiā, eoque accommodatiorem ad fallendum, ob id maximè Mœsiæ præfecit. Flaccus in Thraciam transfigesus, per ingentia promissa, quamvis ambiguum & scelera sua reputantem, per pulit, vt præsidia Romana intraret. circundata hinc regi specie honoris valida manus, tribuniqne, & centuriones, monendo, suadendo, & quanto longius abscedebat apertiore custodiā, postrem gnarum necessitatis in urbem traxere. Accusatus in senatu ab uxore Cotyis damniatur, vt procul regno teneretur. Thracia in Rhœmetalcen filium, quem paternis consiliis aduersatum constabat, inque liberos Cotyis diuiditur, iisque nondum adultis

*Sed & Ca-
tualda pelli-
tur, & à Ro-
mans recipi-
tur.*

*Honores ob-
has res Ger-
manico &
Drujo.*

*Thracia dif-
fiderit, in Co-
tyn, &*

Rhescuporim.

*Hic illū vio-
lat, & pre-
mis.*

*Tandemq; in
vinclis con-
uicit.*

*Etiam occi-
dit.*

*Flaccus à Ti-
berio missus
sceleri vindici-
cando.*

*Quod fecit,
sed Tiberia-
nā arte.*

*Rhescuporis
Rome accu-
satur, & dam-
natur.*

Trebellienus Rufus præturâ functus datur, qui regnum interim tractaret; exemplo, quo maiores M. Lepidum Ptolemæi liberis tutorem, in Ægyptum miserant. Rhescuporis Alexandriam deuictus, atque illic fugam tentans, aucto facto crimine, interficitur. Per idem tempus Vonones, quem amotum in Ciliciam memoraui, corruptis custodibus effugere ad Armenios, inde in Albanos Heniochosque & consanguineum sibi regem Scytharum conatus est, specie venandi. omisis maritimis locis, aua saltuum petuit, mox perniciitate equi ad annem Pyramum contendit, cuius pontes accolæ ruperant auditâ regis fugâ. neque vado penetrari poterat. Igitur in ripâ fluminis, à Vibio Frontone præfecto equitum vincitur. mox Remmius Euocatus priori custodiæ regis adpositus, quasi per iram gladio eum transigit. vnde maior fides, conscientiâ sceleris & metu indicij mortem Vononi inlatam. At Germanicus Ægypto remeans, cuncta quæ apud legiones aut vrbes iusserat, aboluta, vel in contrarium versa cognoscit. hinc graues in Pisonem contumeliaz, nec minus acerba quæ ab illo in Cæsarem tentabantur. * Dein Piso abire Suriâ statuit, mox aduersâ Germanici valetudine detentus, vbi recreatum accepit, votaque pro incolumente soluebantur, admotas hostias, sacrificalem apparatum, festam Antiochiensium plebem, per lictores proturbat. Tum Seleuciam digreditur, opperiens ægritudinem quæ rursum Germanico acciderat. saeuam vim morbi augebat persuasio veneni à Pisone accepti: & repeperiebantur solo ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquæ, carmina, & deuotiones, & nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum, semiusti cineres, ac tabe obliti, aliaque maleficia quîs creditur animas numeribus infernis sacrari. simul missi à Pisone incusabantur, vt valetudinis aduersa rimantes. Ea Germanico haut minus irâ, quam per metum accepta, si limen obsideretur, si effundendus spiritus sub oculis inimicorū foret. quid deinde miserrimæ coniugi, quid infantibus liberis euenturum? lenta videri beneficia: festinare & vrgeret ut prouinciam, ut legiones solus habeat: sed non usque eò defectum Germanicum, neque præmia cædis apud interfectorem mansura. Componit epistolas, quîs amicitiam ei renuntiabat. Addunt plerique iussum prouinciâ decedere. nec Piso moratus vltre, nauis soluit, moderabaturque cursui, quò propius regrederetur, si mors Germanici Suriam aperuisset. Cæsar paulisper ad spē erectus, dein fesso corpore, vbi finis erat, adstantes amicos in hunc modum alloquitur. Si fato concederem, iustus mihi dolor etiam aduersus deos esset, quod me parentibus, liberis, patriæ, intra iuuentam præmaturo exitus raperent. nunc scelere Pisone & Plancina interceptus, ultimas preces pectoribus vestris relinquo, referatis patri ac fratri quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus insidiis circumuentus miserrimam vitam pessimâ morte finierim. Si quos spes meæ, si quos propinquus sanguis, etiam quos inuidia erga viuentem mouebat; in lacrymabunt, quondam florentem, tot bellorum superstitem, muliebri fraude cecidisse. Erit vobis locus querendi apud senatum, inuocandi leges. Non hoc præcipuum amicorum munus est, prosequi di funerum ignavis questu: sed qua voluerit meminisse, qua mandauerit exequi. flebunt Germanicum etiam ignoti, vindicabis vos, si me potius quam fortunam meam fouebatis. Ostendite populo Romano diu Augusti neptem, eandemque coniugem meam: numerate sex liberos. Misericordia cum occisantibus erit. fingentibusque scelera mandata, aut non credent homines, aut non ignoscunt. Iurauere amici, dextram morientis contingentes, spiritum ante quam vltionem amisuros. Tum ad vxorem versus, per memoriam sui, per communes liberos orauit, exueret ferociam, saeuienti fortunæ submitteret animū, ne regressa in urbē æmulatione potetiæ, validiores irritaret. Hæc palam, & alia secretè, per quæ ostendere credebatur metu ex Tiberio. Neq. multo post extinguitur, ingeti luctu prouincia

Vonones fugam tentans.

Sed reprehenditur, & interficitur.

*Videtur quidpiam deesse.

Piso à Germanico patlam diffidet.

Atque hic in morbo habret.

Cui caussam plerique dabunt, venenum Pisone.

Germanicus amicitiam cum illo dirimit.

Morituri eius ad amicos verba.

Quis Pisone cum uxore incidunt.

sat: Et vltionem mandat.

Comigi etiam monita dati.

Moriturus

provincix & circuacum
gelque, tanz illi contem
tu iuxta venerabilis, cum n
tinetur, inuidam & adm
pâ, per laudes, & memori
am, xratem, genit mem
intenit, Magna Alexan
ro, genere unigenit, hanc m
externas inter gentes cont
ptatum, vno invenimus
etiam similitudines defuerit,
nias seruitio premunt, qu
fuisset, tanto proutus ali
temperantia, certe bonis
tudinibus in fere hunc
tulerint vechi ligna
manicum, & proutum
interpretabantur. Continu
rant, quis nam Sora puri
sum, & G. Sennum dicit
Sentio concefir. Nippon
caram nomine Marum
ceterisque qui crinita &
reos intrubent. de Agri
omnium tamen que visum
cineribus Germani, & li
rate princeps pulcherrimi
aspici solita, tunc finaliter
felici secunditate summa
sulam numeris adsequitur,
cepto, cedit vltimam pha
infoliente Panci mutauit. Adducuntur
studia, sepper prouinc
agendum coindunt, M.
adhuc inexpribile almissu
periimscenda, fiduciam ponâ: & ad ceteras prouinc
tiones milieffice, quod
infus in Calcas amic
amicinâ disserit. Divers
fasces & in pectore, hanc
rum, quam quod ipso accidit
exortus, ageret, non multa
finis casum Germani
Agrippa, se ruderem imp
rus famulat in modis te
lentur. Hanc magis i

prouinciæ & circumiacentium populorum. Indoluere exteræ nationes regesque. tanta illi comitas in socios, mansuetudo in hostes: visuq[ue] & audi-
 tu iuxta venerabilis, cùm magnitudinem & grauitatem summæ fortunæ re-
 tineret, inuidiam & adrogantiam effugerat. Funus sine imaginibus & pom-
 pâ, per laudes, & memoriam virtutum eius celebre fuit. Et erant qui for-
 mam, ætatem, genus mortis, ob propinquitatem etiam locorum, in quibus
 interiit, Magni Alexandri fatis adæquarent. Nam vtrumque corpore deco-
 ro, genere insigni, haut multum triginta annos egressum, suorum insidiis
 externas inter gentes occidisse. sed hunc mitem erga amicos, modicū volu-
 ptatum, vno matrimonio, certis liberis egisse: neque minus præliatorem,
 etiam si temeritas absfuerit, præpeditusque sit perculsus tot victoriis Germani-
 nias seruitio premere. quòd si solus arbiter rerum, si iure & nomine regio
 fuisset, tanto promptius adsecuturum gloriam militiæ, quantum clementiâ,
 temperantiâ, ceteris bonis artibus præstisset. Corpus antequam cremare-
 tur, nudatum in foro Antiochenium, qui locus sepulturæ destinabatur. Præ-
 tulerintne veneficij signa, parum constitit. nam ut quis misericordiâ in Ger-
 manicum, & præsumtâ suspicione, aut fauore in Pisonem pronior, diuersi in-
 terpretabantur. Consultatum inde inter legatos, quiq[ue] alij senatorum ade-
 rant, quis nam Suriæ præficeretur. & ceteris modicè nissis, inter Vibiū Mar-
 sum, & Gn. Sentium diu quæsitum. dein Marsus seniori, & acrius tendenti
 Sentio concessit. Isque infamem veneficiis eâ in prouinciâ, & Plancinæ per-
 caram nomine Martinam in urbem misit, postulantibus Vitellio ac Veranio,
 ceterisque qui crimina & accusationem tamquam aduersus receptos iam
 reos instruebant. At Agrippina, quamquam defessa luctu, & corpore ægro,
 omnium tamen quæ vltionem morarentur intolerans, ascendit classem cum
 cineribus Germanici, & liberis, miserantibus cunctis, quòd semina nobilitate
 princeps, pulcherrimo modo matrimonio inter venerantes gratantisque
 aspici solita, tunc feralis reliquias sinu ferret, incerta vltionis, anxia sui, & in-
 felici fecunditate fortunæ toties obnoxia. Pisonem interim apud Coum in-
 sulam nuntius adsequitur, excessisse Germanicum. Quo intemperanter ac-
 cepto, cædit vietas, adit templæ: neque ipse gaudium moderans, & magis
 insolecente Plancinâ, quæ luctum amissæ sororis, tum primùm læto cultu
 mutauit. Adfluebant centuriones, monebantque prompta illi legionum
 studia, repeteret prouinciam non iure ablataim, & vacuam. Igitur quid
 agendum consultanti, M. Piso filius properandum in urbem censebat: nihil
 adhuc inexpiable admissum, neque suspiciones imbecillas aut inania famæ
 pertimescenda. discordiam erga Germanicum odio fortasse dignam, non
 pœnâ: & ademtione prouinciæ, satisfactum inimicis. Quòd si regredere-
 tur, obstante Sentio, ciuale bellum incipi; nec duraturos in partibus cen-
 turiones militesque, apud quos recens imperatoris sui memoria, & penitus
 infixus in Cæsares amor præualeret. Contrà Domitius Celer ex intimâ eius
 amicitiâ differuit. Utendum euentu. Pisonem, non Sentium, Suriæ præpositum. Huic Alij suadent.
 fasces & ius prætoris, huic legiones datas. si quid hostile ingruat, quem iustius arma oppositu-
 rum, quâm qui legati auctoritatem, & propria mandata acceperit? Relinquendum etiæ ru-
 moribus tempus, quo senescant. plerumque innocentes, recenti inuidiæ impares. At si teneat
 exercitum, augeat vires; multa quæ prouideri non possint, fortuito in melius casura. An fe-
 stinamus cum Germanici cineribus adpellere, tot te inauditum & indefensum planctus
 Agrippinæ, ac vulgus imperitum, primo rumore rapiant? Est tibi Augustæ conscientia, est Cesa-
 riæ fauor, sed in occulto: & periisse Germanicum nulli iactantius marent, quâm qui maximè
 letantur. Haut magnâ mole Piso promptus ferocibus in sententiam trahit, Et perfu-
dent.

Magni luctu
omnium, ob
virtutes.

Cum Ale-
xandro com-
paratur.

Disceptatio
de Syria
præfides.

Sentius fa-
ctus.

Agrippina
Roman
properat.

At Piso de
redita in Sy-
riam ambi-
git.

Quem dis-
suadet filius.

*Copiu &
vni parat in
Sentium.*

*Obuiam ha-
bet Agrippi-
nam.*

*Castellum Ci-
licia quoddam
occupat:*

*Aciem etiam ualidum,
struit:*

*Sed facile à
Sentio pelli-
rur.*

*Romanam di-
mittitur.*

*Vbi Germa-
nici valeu-
do in magna
cura:*

*Et mors in
maximo
luctu.*

missisque ad Tiberium epistolis, incusat Germanicum luxus & superbiam: sequē pulsum, vt locus rebus nouis pateficeret. curam exercitus, eādem fide quā tenuerit, repetiuissē. Simul Domitium impositum triremi vitare litorum oram, præterque insulas lato mari pergere in Suriam iubet. concurrentes desertores per manipulos componit, armat lixas, traiectisque in continentem nauibus, vexillum tironum in Suriani euntium intercipit. Regulis Cilicum vt se auxiliis iuuarent scribit; haut ignauo ad ministeria belli iuuenie Pisone, quamquam suscipiendum bellum abnūiset. Igitur oram Lyciae ac Pamphyliæ prælegentes, obuiis nauibus, quæ Agrippinam vehebant, vtrime infensi, arma primò expediēre. dein mutuā formidine, non vlt̄a iurgium processum est. Marsusque Vibius nuntiauit Pisoni, Romam ad dicendam caussam veniret. Ille eludens respondit, ad futurum vbi prætor qui de beneficiis quæreret, reo atque accusatoribus diem prædixisset. Interim Domitius Laodiceam urbem Suriæ ad pulsus, cùm hiberna sextæ legionis peteret, quod eam maximè nouis cōsiliis idoneam rebatur, à Pacuvio legato præuenitur. Id Sentius Pisoni per litteras aperit, monetque ne castra corruptoribus, ne prouinciam bello tentet. quosque Germanici memorē, aut inimicis eius aduersos cognouerat, contrahit, magnitudinem imperatoris idem tideim ingerens, & Rempublicam armis peti: ducitque validam manum, & prælio paratam. Nec Piso, quamquam coepita secus cadebant, omisit tutissima è præsentibus. sed castellum Ciliciæ munitum admodum, cui nomen Celenderis, occupat. Nam admixtis desertoribus, & tirone nuper intercepto, suisque & Plancinæ seruitiis, auxilia Cilicum quæ reguli miserant, in numerum legionis composuerat. Cæsarisque se legatum testabatur prouinciâ quam is dedisset arceri, non à legionibus (earum quippe accitu venire) sed à Sentio, priuatum odium falsis criminibus tegente. consisterent in acie, non pugnaturis militibus, vbi Pisonem ab ipsis parentem quondam appellatum, si iure ageretur potiorem, si armis, non invidissent. Tum pro munimentis castelli manipulos explicat, colle arduo & derupto. nam cetera mari cinguntur. Contrà veterani, ordinibus ac subsidiis instructi. hinc militum, inde locoru asperitas. sed non animus, non spes, ne tela quidem nisi agrestia ad subitum usum properata. vt venere in manus, non vlt̄a dubitatum, quād dum Romanæ cohortes in æquum enterentur, vertunt terga Cilices, seq. castello claudunt. Interim Piso clausum haut procul opprientem oppugnare frustra tentauit: regressusque, & promis modò semet adflictando, modò singulos nomine ciens, præmis vocans, seditionem coepit: adeoq. commouerat, vt signifer legionis sextæ signum ad eum transtulerit. Tum Sentius occanere cornua tubasque, & peti aggerem, erigi scalas iussit, ac promptissimum quemque succedere: alios tormentis hastas, saxa, & faces ingerere. Tandem vietâ pertinaciâ Piso oravit, vti traditis armis maneret in castello, dum Cæsar cui Suriam permitteret, consulitur. Non receptæ conditiones. nec aliud quād naues & tutum in urbe iter concessum est. At Romæ postquam Germanici valetudo percrebuit, cunctaque vt ex longinquο aucta in deterius adferebantur: dolor, ira, & erumpabant questus. Ideo nimirum in extremas terras relegatum: ideo Pisoni permisam prouinciam: hoc egisse secretos Augustæ cum Plancinâ sermones: vera prorsus de Druso seniores locutos, displicere regnantibus ciuilia filiorum ingenia: neque ob aliud interceptos, quād quia populum Romanum æquo iure complecti redditâ libertate agitauerint. Hos vulgi sermones audita mors adeo incendit, vt ante edictum magistratu, ante senatusconsultu, sumto iustitio desererentur fora, clauderentur domus, passim silentia

silentia & gemitus, nihil compositum in ostentationem. Et quamquam neque insignibus lugentium abstinerent, altius animis mœrebant. Fortè negotiatores viuente adhuc Germanico Syriâ egressi, latiora de valetudine eius attulere, statim credita, statim vulgata sunt. ut quisque obuius, quamuis leuiter audita, in alios, atq. illi in plures cumulata gaudio transferunt. cursant per urbem, moliuntur templorum fores. iuuit credulitatem nox, & promptior inter tenebras adfirmatio. Nec obstitit falsis Tiberius, donec tempore ac spatio vanescerent. Et populus quasi rursum erectum acrius doluit. Honores ut quis amore in Germanicum aut ingenio validus, reperti decretique. ut nomen eius Saliari carmine caneretur; sedes curules sacerdotum Augustalium locis, superq. eas querceæ coronæ statuerentur, ludos Circenses eburna effigies præiret; neue quis flamen aut augur in locum Germanici, nisi gentis Iuliæ, crearetur. Arcus additi Romæ, & apud ripam Rheni, & in monte Syriæ Amano, cum inscriptione rerum gestarum, ac mortem ob Remp. obiisse: sepulcrum Antiochiæ vbi crematus: tribunal Epidaphnæ, quo in loco vitam finierat. Statuarum locorum in quibz coleretur, haut facile quis numerum iniherit. Cum censeretur clypeus, auro & magnitudine insignis, inter auctores eloquentiæ; adseruit Tiberius, solitum paremque ceteris dicaturum. neque enim eloquentiam fortunâ discerni, & satis influstre, si veteres inter scriptores haberetur. Equester ordo cuneum Germanici appellauit, qui Juniorum dicebatur; instituitque vti turmæ Idibus Iuliis imaginem eius sequerentur. pleraque manent, quædam statim omissa sunt, aut vetustas oblitterauit. Ceterum recenti adhuc mæstria, soror Germanici Livia, nupta Druso, duos virilis sexus simul enixa est. quod rarum latumque etiam modicis penatibus, tanto gaudio Principem adfecit, vt non temperauerit, quin iactaret apud patres, nulli ante Romanorum eiusdem fastigij viro geminam stirpe in editam. nam cuncta etiam fortuita ad gloriam vertebat. Sed populo tali in tempore id quoque dolorem tulit. tanquam auctus liberis Drusus, domum Germanici magis vrgeret. Eodem anno graibus senatus decretis libido feminorum coercita, cautumque ne quæstum corpore faceret, cui auus, aut pater, aut maritus Eques Rom. fuisset. nam Vistilia prætoriâ familiâ genita, licentiam stupri apud ædiles vulgauerat; more inter veteres recepto, qui satis pœnarum aduersum impudicas in ipsâ professione flagitij credebant. exacta & à Titidio Labeone Vistilia marito, cur in uxore delicti manifestâ ultionem legis omisisset? atque illo prætentente sexaginta dies ad consultandum datos nec dum præteriisse, satis visum de Vistiliâ statuere. eaque in insulam Seriphon abdita est. Actum & de sacris, Ægyptiis Judaicisque pellendis. factumque patrum consultum, vt quattuor milia libertini generis eâ superstitione infecta, quibz idonea ætas, in insulam Sardiniam veherentur, coercendis illic latrociniis, & si ob grauitatem cæli interfissent, vile damnum: ceteri cederent Italiâ, nisi certam ante diem profanos ritus exuissent. Post quæ retulit Cæsar capiendam virginem in locum Occiæ, quæ septem & quinquaginta per annos summâ sanctimoniam Vestalibus sacris præsederat: egitque grates Fonteio Agrippæ, & Domitio Pollio, quod offerendo filias, de officio in Remp. certarent. prælata est Pollio filia, non ob aliud, quam quod mater eius in eodem coniugio manebat. Nam Agrippa dissidio domum immi- nuerat. & Cæsar quamuis posthabitam, decies sestertij dote solatus est. Sæ- uitiam annonæ incusante plebe, statuit frumento pretium quod eintor pen- deret, binosque nummos se addituru in negotiatoribus in singulos modios. Neque tamen ob ea parentis patriæ delatum & antea vocabulum adsumsit,

Multi hono-
res mortuo.Clypeus in-
ter oratores.Livia Drusi
geminos pa-
ret.Compressa
libido mulie-
bris nouis
scitis.* Forte ex-
actum.Pulsa exter-
na sacra.Captia Ve-
ratis.

*Titulos &
speciosa no-
minum Ti-
berius auer-
satur.
* senioris
que.
Arminij
mortuus Ger-
manus non
germanus
promittit:
Spreta ea
perfidia:*

*Et nihil se-
cias à suis
columen il-
lud patria
tollitur.
Cui verum
à Tacito elo-
gium.*

acerbeque increpuit eos, qui diuinis occupationes, ipsumque dominum dixerant, ynde angusta & lubrica oratio, sub principe, qui libertate metuebat, adulacionem oderat. Reperio apud scriptores * senatoresque eorundem temporum, Adgandestrij principis Chattorum lectas in senatu litteras, quibus mortem Arminij promittebat, si patrandae neci venenum mitteretur: responsumque esse, non fraude neque occultis, sed palam & armatum populum Romanum hostes suos vlcisci. quâ gloriâ æquabat se Tiberius priscis imperatoribus, qui venenum in Pyrrhum regem vetuerant, prodiderantque. Ceterum Arminius, abscedentibus Romanis & pulso Maroboduo, regnum affectans, libertatem popularium aduersam habuit: petitusque armis, cùm variâ fortunâ certaret, dolo propinquorum cecidit, liberator haut dubiè Germaniae, & qui non primordia populi Rom. sicut alij reges ducesque, sed florissimum imperiū lacesserit: prœliis ambiguus, bello non victus. septem & triginta annos vitæ, duodecim potentiae expleuit: caniturq. adhuc barbaras apud gentes, Græcorum annalibus ignotus, qui sua tantum mirantur: Romanis haut perinde celebris, dum vetera extollimus, recentiū incuriosi.

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM LIB. III.

BREVIARIVM LIBRI.

AGRIPPINA cum Germanici reliquiis Brundisium, inde Romam peruenit. eæ tumulo Augusti illata, & funus ductum. Drusus in Illyricum redit. Cu. Piso cùm Romam redisset, veneni & Maiestatis postulatur. dicta causa, cum omnia infensa & infesta experiretur, manus sibi adfert. Tacfarinas bellum in Africâ renouat: quod opprimitur à L. Apronio Proconsule. Lepida & Emilia adulterij & veneni defertur, damnaturq. Papia poppea lex ad id tempus asperius exercita, mollitur à Tiberio, & nexus eius exsoluntur. Iterum Africam incurrit Tacfarinas: cui tutanda Iunius Blaesus deligitur. Equites aliquot Romani Maiestatis damnantur. Galli rebellant, ducibus Iulio Sacrouiro & Iulio Floro, infeliciter: quia à legionibus Germanicis copie earum cœsa, & ipsa ad vetus ingum retracta. C. Lutorius eques, Maiestatis damnatus, in carcere examinatus est. Cura luxus coercendi cepta, & omissa. Drusus Tribuniciam potestatem accipit. Flamen Dialis vetitus prouinciam sortiri. Asyla Græcorum lustrata & repurgata. C. Silanus repetundarum & Maiestatis damnatus. Tacfarinatem Iunius proturbat, & fratrem eius capit. Iunia illustris famina mors & funus. Hac triennio gesta.

M. VALERIO ET M. AVRELIO COSS.

TIBERIO IMP. IIII. ET DRVSO NERONE II. COSS.

C. SVPICIO ET D. HATERIO COSS.

*Corcyram
Agrippina
cum urba
appellat.*

*Obiua illi
populariter
Brundisium
itur.*

I H I L intermissâ nauigatione hiberni maris Agrippina Corcyram insulâ aduehitur, litora Calabriæ contrâ sitam. Illic paucos dies componedo animo insumit, violenta luctu, & nescia tolerâdi. Interim aduentu eius audito, intimus quisq. amicorum, & plerique militares, ut quiq. sub Germanico stipendia fecerant, multiq. etiam ignoti vicinis è municipiis, pars officium in principe rati, plures illos secuti, ruere ad opidum Brundisium; quod nauiganti celerrimum fidissimumq. adpulsi erat. Atque vbi primum ex alto visa classis, complementur nō modò portus & proxima maris, sed moenia ac tecta, quaq. longissime prospectari poterat, mæren-

tium